

Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΘΡΑΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΟΝ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΝ
ΤΟΥ ΧVII ΑΙΩΝΟΣ ΕΒΛΙΓΙΑ ΤΣΕΛΕΠΗΝ 1)

Κατά μετάφρασιν ΙΩ. ΣΠΑΘΑΡΗ

Τὸ ταξείδιόν μας μετὰ τοῦ Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶ, ἀπολυ-
θέντος τῆς Μεγάλης Βεζυρρείας, εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὁζού (Ozū—
Oksakoff) * καὶ πρὸ τούτου εἰς τὴν Ρούμελην.

Προσενχηθέντες πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐκκινήσαντες ἐν πρώτοις ἐκ τῆς
ἐν Κων/πόλει τοποθεσίας, ἣτις καλεῖται «Τοπτσουλάρ» (στρατιῶται τοῦ
Πυροβολικοῦ) πρὸς νότον, διήλθομεν τὰ χωρία «Δαούτ Πασᾶ Μπαχτσεσί»,
«Τασλήκ» (τόπος πετρώδης) καὶ ἄλλα καλῶς καλλιεργημένα χωρία καὶ
ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κομόπολιν: «Τσεκμεδζέ-σαγήκ» (= Κιουτσούκ Τσεκ-
μετζέ, μικρὸν Ζεῦγμα), ἣτις εἶναι ἐδῶ τοποτηρητοῦ ἱεροδικαστοῦ ὑπὸ
τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μολλά τοῦ Ἐγιοῦ.

Τὸ φρούριον αὐτῆς κείμενον ἐπὶ τῆς παραλίας εἶναι πολὺ ἡρειπωμέ-
νον, ἡ δὲ πόλις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ
ἥμισυ ἐπὶ λείου ἐδάφους, κατὰ δὲ τὸ ἄλλο ἥμισυ ἐπὶ κλιτύος ὄρους, ἔχει
δ' ἐν ὄλῳ ἐξακασίας οἰκίας μὲ ἀμπελους καὶ κήπους καὶ μὲ ἀφθονον ὑγεί-

1) Μετάφρασις τῶν σελ. 289—304 τοῦ Γ'. τ. τοῦ Σεγιαχετναμέ Ἐβλιγιά Τσελεπῆ. Ὅλιγα τινὰ πρὶν τοῦ Σεγιαχετναμέ καὶ τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ, μετὰ με-
ταφράσεως τῶν περὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης πληροφοριῶν αὐτοῦ δεῖα ἐν τ. IV (σελ.
113—128) καὶ V (σελ. 217....) «τῶν Θρακικῶν».

2) Λόγφ οἰκονομίας χρόνου καὶ ἑλλείψει καταλλήλων πηγῶν καὶ βοηθημά-
των, εἰδικῶν διὰ τοὺς κλάδους τῶν ἀσιανολογικῶν ἐπιστημῶν δὲν συνοδεύονται
τὴν φορὰν ταύτην, αἱ περαιτέρω μεταφράσεις μὲ ἱστορικο-γεωγραφικάς, γλωσσικ-
κάς, χρονολογικάς, κριτικάς κ.λ. σημειώσεις. Ὁ Ἐβλιγιά Τσελεπῆς, ὥς γνωστὸν,
περιέγραφε πλείστ' ὅσα μέρη τῆς Ἑλλάδος: Θράκην, Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν,
Στερεάν Ἑλλάδα (ἰδίᾳ τὰς Ἀθήνας), Πελοπόννησον (μηδὲ τὸ Μυστρά ἐξαιρου-
μένον), τὰς νήσους κτλ. εἰς 600 περίπου σελίδας τοῦ VIII τ. Αἱ πληροφορίες αὗται
εἶναι λίαν περιεργοὶ καὶ πολῦτιμοι διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν. Ἐγὼς ἐργον θά
ἦτο, ὅπως ἡ Ἀκαδημία, τὰ Πανεπιστήμιά μας καὶ αἱ Ἀρχαιολογικαὶ καὶ λοιπαὶ
ἐπιστημονικαὶ ἐταιρίαι χρησιμοποιήσωσι ταύτας διότι τὼς μετὰ τὴν κριτικὴν ἐπεξερ-
γασίαν των. Θεωρῶ καθήκόν μου νὰ ἐπιστήσω ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τῶν ἐ-
παίοντων ἐπὶ τοῦ Σεγιαχετναμέ.

νὸν ὕδωρ. Πᾶσαι αἱ οἰκίαι αὐτῆς εἶναι κεραμοσκεπεῖς. Τεμένη (μιχράμ-
πια) ἔχει ἐν ὄλῳ δεκαεπτὰ, ἐξ ὧν τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τέμενος: «Τεκέ-Δζαμί»
εἶναι μολυβδοσκεπὲς καὶ μὲ ἕνα μιναρέν.

Ὁ μεδρεσὲς τοῦ τεμένου ἀνήκει εἰς τὸν Ἀπτονοσελιām Βέην. Τὸ ἐν
τῇ ἀγορᾷ τέμενος «Τσαρσὴ Δζαμί» ἔχει μεγάλην ἐνοράν. Εἶναι δὲ
τοῦτο μικρὸν θολωτὸν δζαμίον μὲ ἕνα μολυβδοσκεπὴ μιναρέν.

Ἡ κομόπολις ἔχει ἐν λουτρον, ἐπτά λιθόκτιστα χάνια, ἐν νηπιαγω-
γεῖον καὶ τριακόσια καταστήματα.

Ἐπειδὴ ἡ μεγάλη Σουλτανικὴ ἀγορὰ αὐτῆς κεῖται ἐπὶ τῆς λεωφόρου,
αἱ δημόσιαι ὁδοὶ πᾶσαι εἶναι ἐστρωμέναι μὲ λίθους λευκοῦς.

Ἡ περιγραφὴ τῆς λίμνης τοῦ Μικροῦ Τσεκμετζέ.

Αὕτη εἶναι μία μικρὰ λίμνη, συναφὴς πρὸς τὴν ἀκτὴν τοῦ Μαχμαρά
(Προποντίδος). Ἡ περιφέρεια αὐτῆς εἶναι ἐπτά μίλια, τὸ ὕδωρ της ὅμως
δὲν εἶναι τόσον ἄλμυρόν.

Κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους, ὅτε ὁ Γιάγκο νιδὲς τοῦ Μαδιὰν ἐπεχεί-
ρησε νὰ κτίσῃ τὸ φρούριον τῆς Κων/πόλεως ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ γνωστὸς
ἐν τῇ ἱστορίᾳ βασιλεὺς Γενοῦράν, ὅστις ἦτο ἀπαράμιλλος εἰς τὴν γεωμε-
τρικὴν ἐπιστήμην, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ
διοχετεύσῃ ἐντὸς τῆς Κων/πόλεως τὸν ῥοὺν τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως, (πα-
ράδοσις), διήνοιξε τάφρους καὶ διώρυγας μὲ (τὴν συνδρομὴν) πενταζοσίων
χιλιάδων ἐργατῶν, ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ ῥοῦ αὐτοῦ, τῶν καλουμένων:
«Δεμίρ-Καποῦ» (Σιδηρὰ Πύλη) καὶ «Ταχταλῆ» (σανιδωτός), μετὰ δ' ἐπτά
ἐτη συνεχοῦς ἐργασίας κατόρθωσε νὰ φέρῃ τοὺς ὀχετοὺς τοῦ ποταμοῦ
μέχρι τοῦ Ἀζαδλῆ (Ἐλεύθερα) παρὰ τὴν Κων/πολιν. Προσελθὼν τότε ὁ
ἀδελφὸς αὐτοῦ Γιάγκο εἶπε: «Ἰδοὺ ἐνταῦθα ἐτοποθέτησαν τὸν Δούναβιν
(αὐτοῦσιον). Ἰδοὺ πῶς τὸν ἔφερον ἐνταῦθα, ῥυμουλκήσαντες αὐτὸν ὥσει
σύροντες, μίαν γυναῖκα ἀπὸ τὴν κόμην της».

Μόλις, ὅμως, ὁ βασιλεὺς ἐπρόφθασε νὰ προφέρῃ τὴν ὡς ἄνω φρά-
σιν, ὁ Δούναβις, ἐνῶ εἶχεν ἤδη εἰσελθεῖ εἰς τὴν Κων/πολιν καὶ διαρρέων
διὰ μέσον τοῦ Γενί-Μπαχτσέ εἶχεν ἐκβίλει καὶ εἰς τὴν θάλασσαν πλη-
σίον εἰς τὴν Λάγγα-Καποῦ (Βλάχα;) ἐγένιν αἰφνιδίως ἄφαντος (ὁ ῥοὺς
αὐτοῦ) ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ χωρίου Ἀζαδλῆ, μόνον δ' ἐν μέρος αὐτοῦ
(τοῦ ποταμοῦ) ἀνεφάνη εἰς τοὺς παραδουνάβειους μύλους πλησίον τῶν
Σαράντα Ἐκκλησιῶν, τοῦ Χισάρ, τοῦ Πουνάρ-Χισάρ καὶ τοῦ Πραβαδῆ,
ἕτερον δὲ μέρος αὐτοῦ ἀνεφάνη εἰς τὰς κομπολίεις ταύτας τοῦ Μικροῦ

καὶ Μεγάλου Τσεκμετζέ. Διὰ τοῦτο καὶ νῦν εἶναι ἐμφανεῖς οἱ ὄχαιοι (ὄπαι) τοῦ Δουνάβεως ἐνταῦθα.

Εἰς τὴν λίμνην ταύτην ἀλιεύονται τὰ εἰδικῶς εἰς τὸν Δοῦναβιν ἀνέκοντα εἶδη ἰχθύων· ἀντακαῖος, μύραινα καὶ ἐν ἑτερον εἴδους (φωσφορίζοντος καὶ θορυβοῦντος) ἰχθύος.

Ὅτε, ἡμέραν τινὰ ἐκαθήμεθα εἰς τὴν παράλιον ἑπαύλιον τοῦ ἐκ Τόπ-Καποῦ Μαχμουτ Ἀγά πλησίον τῆς ὁχθῆς τῆς λίμνης Τσεκμετζέ, οἱ ἀλιεῖς συνέλαβον ἓνα μικρὸν ἀντακαῖον καὶ ἔστειλαν αὐτὸν δῶρον εἰς τὸν Σουλτάνον Ἱμπραχίμ Χάν. Δῆλον ἡμῖν, ἐκ τούτου, κατέστη, ὅτι εἰς τὴν λίμνην ταύτην ὑπάρχει ῥοή ἐκ τοῦ ποταμοῦ Δουνάβεως.

Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον καὶ τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης δὲν εἶναι πολὺ μικρόν.*)

Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τῆς θαλάσσης εἶναι (τόση ὅσην φθάσει) μία βολὴ τόξου (βέλος). Ἐν καιρῷ χειμῶνος πολλοὶ χείμαρροι εἰσρέουν εἰς τὴν λίμνην ταύτην καὶ διὰ τοῦτο ἡ λίμνη ἀδιαλείπτως ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν, ἔχουσα εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐκβολῆς καὶ μίαν μεγάλην γέφυραν, τὰ θεμέλια τῆς ὁποίας ἐτέθησαν, συμφώνως πρὸς τὸ διάταγμα τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἀλλ' ἡ πλήρης ἀποπεράτωσις αὐτῆς ἐπετετέλεθη ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Σελίμ Χάν τοῦ Β'.

Ἐπειδὴ ἡ γέφυρα αὕτη κεῖται ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, δι' ἧς διέρχονται οἱ ἐκ Κων/πόλεως εἰς τὰς χώρας τῆς Ρουμέλης ἀναχωροῦντες ἐπισήμοι τε καὶ λαός, αὕτη ἀποτελεῖ ἐν τῶν μεγίστων φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων (τοῦ τόπου).

Περί τῆς λίμνης ὑπάρχουσιν ἐπαύλεις, ἀμπελώνες καὶ ἀγροζήπια, καλλιεργούμενα καὶ ἀκμάζοντα. Ἡ δὲ λίμνη παράγει λίαν εὐγενεστά φιδόψαρα, πλάτακα, χοραζίνον καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδη ἰχθύων.

Ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τὴν κωμόπολιν ταύτην πρὸς νότον διήλθομεν τὴν ἐπὶ τῆς λίμνης γέφυραν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν· Τσεκμετζέ Κεμπιζ (Μπογιούκ Τσεκμετζέ—Μέγα Ζεῦγμα).

Ἀξιοσημεῖωτα πλεονεκτήματα τοῦ Μπουγιούκ Τζεκμετζέ

Καὶ τοῦτο εἶναι μία ἐκ τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ

*) Παράδοσις μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ὑπάρχεν ὅτι ἡ εἰς τὸ παρά τὸν Ἀγ. Στέφανον τοιφλίκιον τοῦ στέμματος Ἀληβένκιοι ὑπάρχουσα δεξιόμην ἦτο πλήρης νεροῦ προερχομένου ἐκ τοῦ Δουνάβεως· εἰς δὲ τὸ τοιφλίκιον Γιαρίμ μπουρνου (παρὰ τὸν ἐπὶ τῆς σιδηρ. γραμμῆς Κων/πόλεως—Ἀδριανουπόλεως σταθμὸν Σπάρτα κουλέ) ὑπῆρχε κρήνη ὀνομαζομένη Τούνα σουγιού (= ὕδωρ Δουνάβεως).

Μολλά τοῦ Ἐγίουπ κομπούλεων, κειμένη ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ ἔχουσα χιλίας στερεάς, ὥραιας, κεραμοσκεπεῖς, μονωρόφους καὶ διωρόφους οἰκίας μετ' ἀμπελοκηπίων καὶ δαφνίων πηγῶν εὐγεύστου ὕδατος.

Ἀνήκουσα αὕτη εἰς τὸ Ἐβράφιον ἔχει ἀρχιαστυνόμον καὶ λοιπὰ ὄργανα τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας. Κειμένη δὲ οὐ μακρὰν τῆς πρωτεύουσας δὲν ἀποτελεῖ ἔδραν τοποτηρητοῦ διοικητοῦ καὶ ἀρχηγοῦ Γενιτισάρων. Ἐχει ἐν ἡρειπωμένον φρούριον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. Μεταξὺ τῶν πολλῶν τεμενῶν αὐτῆς ἰδίᾳ ἔξέχει τὸ τοῦ Μεχμέτ Πασᾶ (Μεχμέτ Πασᾶ Μεσοδζιτή), ὃπερ εἶναι ἔργον τοῦ ἀρχιτέκτονος Σηνάν Ἀγᾶ. Ἐχει εἰσέτι ἑνδεκα μεγάλα καὶ μικρὰ μολιθδοσκεπῇ χάνια καὶ διάφορα φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα, μεδρεσέν, νηπιαγωγεῖον καὶ ἀγοράν.

Ἡ κρήνη, ἣτις εὐρίσκεται παραπλεύρως τοῦ ὑψηλοῦ πλατάνου ἐπὶ τῆς μεγάλης πλατείας ἔμπροσθεν τῶν χανίων φέρει τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα:

«Πάλιν ἔρρευσε διὰ τὸν κόσμον τὸ ὕδωρ τοῦ Καβσέρ»

Ὁ μεδρεσές «Ἀπδουσσελιάμ Μεδρεσεσή» εἶναι εὐμέγεθες κτίριον, στερεόν, μολιθδοσκεπές, καὶ ἀκμάζει ἔχων (διωμήμους) καθηγητὰς καὶ (πολλοὺς) σπουδαστάς.

Ἡ κομπούλας ἔχει πτωχοτροφεῖον, ὅπου δαφνιῶς χορηγοῦνται φαγητὰ εἰς τοὺς ἀφικνουμένους καὶ ἀναχωροῦντας ταξειδιώτας.

Ἐχει ἐπίσης λουτρά, νηπιαγωγεῖα καὶ ἀρκετὰ στερεὰ καὶ πλουσίως κεκοσμημένα καταστήματα.

Τὸ μέγα καραβανσεράϊον (ξενεῖον) αὐτῆς, κείμενον πλησίον τοῦ δικαστηρίου εἶναι οἰκοδόμημα χολοσσιαῖον, δυνάμενον νὰ στεγάσῃ χιλίους ἴππους.

Τὸ κλίμα τῆς Μπογιούκ Τσεκμετζὲ εἶναι πολὺ γλυκύ. Ἡ περιγραφὴ τῆς λίμνης αὐτῆς ἐγένετο εἰς τὸν Α' τόμον τοῦ Σεγλαχετναμέ (σελ. 486) ἐν τῷ περὶ ἐξοχῶν κεφαλαίῳ.

(Ὡς ἐξῆς μεταφέρω ἑνταῦθα τὴν ἐν λόγῳ περιγραφὴν τοῦ Α' τόμου ἐν μεταφράσει:)

Αἱ ἐξοχαὶ τῶν λιμνῶν Τσεκμετζὲ.

Ἀμέριμοι φίλοι καὶ ζεύγη ἔρωτικά ἐπὶ ἀκατίων ἔρχονται εἰς τὰς λίμνας τοῦ Τσεκμετζὲ τούτου (πρὸς διασκέδασιν), ἀλιεύουσιν ἰχθύς: (πλάτακα) (ψήσας κοιν. πησιά) καὶ τηγανίζοντας αὐτοὺς, τρυφεροὺς καὶ νοποὺς ἐντὸς βουτύρου νοποῦ, γεύονται τούτων (μετ' ἀπολαύσεως ποθῆτις).

Οὐδὲν ὑπάρχει ἐφάμιλλον καὶ παρόμοιον μὲ τὸν πλάτακα εἰς ὅλην

τὴν οἰκουμένην («εἰς τὸ τέταρτον τὸ κατωκισμένον» τῆς ὑδρογείου σφαίρας). Πλάτυς, ἐπίπεδος, στρογγύλος, λευκὸς καὶ μικρὸς ὁ πλάταξ, βάρους μιᾶς ὀκτῆς ἑκαστος, ἀποτελεῖ τοιαύτην τράπεζαν τοῦ Κυρίου τῆς δόξης, ἐτοιμὴν, κεκαλυμμένην διὰ φαγητοῦ εὐγεύστου, ὅπερ οὐδεμίαν κἄν ὁσμὴν ἰχθύος ἔχει.

Τὸ εὐλογημένον ὕδωρ τοῦτο ὑδρόβιον (ῥῶνον) εἶναι πολὺ σπάνιον. Τὸν δὲ ἀντακαῖον ἄπαξ εἰς πενταετίαν ἢ δεκαετίαν δύναται τις νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν λίμνην ταύτην καὶ μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἢ δυνικὸν ἀριθμὸν, ἐνῶ εἰς τὸν ποταμὸν Δούναβιν ἀφθόνωσ ἀλιεύεται ὁ ἰχθὺς οὗτος.

Ἡ ἀπόστασις τοῦ μεγάλου τούτου Τσεκμεδῆ καὶ τοῦ μικροῦ Τσεκμεδῆ ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἶναι 12 μίλια. Ἡ περιφέρεια τῆς λίμνης αὐτῆς ἐπίσης εἶναι δώδεκα μίλια. Ἐπτά ὕδακες ἐκ τῶν περιχώρων ἐκβάλλουσιν τὴν λίμνην ταύτην. Οἱ κυριώτεροι ἐκ τούτων εἶναι : ὁ ὕδαξ Ἀσάτλη-Δερεσῆ, ὁ τῆς Τσατάλδζας, ὁ Μπαμπάνκας, καὶ ὁ Κοδάκ-Δερεσῆ. Κατὰ τοὺς θρημεῖς χειμῶνας καὶ ἡ λίμνη αὕτη χύνεται εἰς τὸν Μαρμαράν. Τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης εἶναι ὑφάλμυρον.

Ἡ λίμνη ἔχει ἰδιαιτέρον Ἑμίην (θεματοφυλάκα-ἐπιμελητήν). Ἀστυνομικὸς σταθμὸς μετὰ διευθυνσεως τελωνείου ἐπιθεωροῦσι καὶ ἐρευνῶσι παρὰ τὴν γέφυραν τὰ ἐμπορεύματα τῶν ἀξειδεδυνόντων, σημειοῦντες καὶ συλλαμβάνοντες τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς λαθροεμποροὺς καὶ εἰσπράττοντες φόρον διαμετακομίσεως ἐκ τῶν φορτίων.

Εἰς τὴν λίμνην τοῦ Μεγάλου Ζεύγματος ἀλιεύονται : πλάταξ καὶ φιδοψάρα πολὺν περιζήτητα. Ἐκ τῆς ἐκβολῆς τῆς λίμνης ὑπάγει μιά γέφυρα, ἐκτισμένη μετὰ παραδειγματικῆς τέχνης. Ὁ πρῶτος θεμελιωτὴς αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Σουλτάνος Σουλεϊμάν, ὁ δὲ Σουλτάνος Σελὶμ ὁ Β' ἔφερεν εἰς πέρας τὴν οἰκοδομήν αὐτῆς, ἥτις τυγχάνει ἀριστοτέχνημα τοῦ γηραιοῦ ἀρχιτέκτονος Σηνάν (χὲν) μακαρίτου. Ἡ γέφυρα ἔχει εἴκοσι ἑξ ἀψίδας, ἐκάστη ἐκ τῶν ὁποίων ἔχουσα τὴν κεφαλὴν ὑψωμένην πρὸς τὸν Γαλαξίαν (καὶ) τὴν Σελήνην ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὑψοῦται (εἰς τὸ κενόν) δίκην οὐρανόιο τόξου. Τὸ μήκος τῆς γεφύρας ἀπὸ τοῦ βορρᾶ πρὸς νότον εἶναι ἐνὸς μιλίου. Ἐκτισμένη αὕτη ἀποκλειστικῶς διὰ λελαξευμένων λίθων πολὺ στερεῶς, λάμπει ὥσει κάτοπτρον.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς γεφύρας ἐπὶ λευκοῦ ἀκατεργάστου μαρμαρόν εἶναι ἐγχεχαράγματα διὰ χειρὸς (γραφῆς) τοῦ ἐκ Καρὰ-Χισάρ Χασάν Τσελεπὶ τὰ ἑξῆς χρονογράμματα τῆς :

«Ὁ Σουλτάνος τῶν χωρῶν Ἀράβων καὶ Περσῶν ὁ Σουλτάνος υἱὸς
»Σουλτάνου, ὁ Σουλτάνος Σελὶμ Χάν, υἱὸς τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν
»Χάν, υἱοῦ . . . . κ.τ.λ.»

Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην μετὰ μαγικῆς τέχνης καλλιτεχνηθεῖσαν ὑπάρχει τὸ κάτωθι χρονόγραμμα τῆς γεφύρας :

«Εἶπε τότε ὁ Χενταὶ τὸ χρονόγραμμα αὐτῆς :

«Ἐκτίσεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος τὴν γέφυραν ταύτην ὁ Ἄναξ Σελίμ» Ἔτος 957 (Ἐγείρης).

Ἄλλον χρονόγραμμα τοῦ Χενταὶ :

«Ἐφερὲν εἰς πέρας τὴν γέφυραν τοῦ Σουλεϊμάν ὁ Σουλτάνος Σελίμ».

Αἱ διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γέφυρας διαπάναι ἀνῆλθον εἰς τὸ ποσὸν τῶν ἑκατῶν δεκατεσσάρων φορτίων (γιογκίων, «γιούκι=100 χ. γρ.) 73850 ἄσπρων.

Ἄλλον χρονόγραμμα : «Τετέλεσται τὸ τῆς γέφυρας ἔργον».

Ἐντεῦθεν ἐκκινήσαντες πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ καὶ διελθόντες διὰ μέσῳ ἀκμαζόντων καὶ καλῶς καλλιεργουμένων χωρίων, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον τῆς Σηλυβρίας.

Περιγραφή τοῦ φρουρίου τῆς Σηλυβρίας.

Τὸ χαρίεν τοῦτο φρούριον ἀνηγινεύεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σηλύβρη, υἱοῦ τοῦ Γιάντζο, (υἱοῦ) τοῦ Μαδιάν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἔχει κτίσει αὐτό.

Τὸ φρούριον εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς παραλίας. Ὁ Σουλτάνος Μουράτ Χάν, ὁ πορθητῆς τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐκνύριενσε τοῦτο καὶ τὸ Σερχοὺν μετὰ τὴν Ἀδριανούπολιν.

Μετὰ ταῦτα δ' ὅτε ὁ ἔγδοξος καὶ νικηφόρος Σουλτάνος Μουράτ Χάν κατατροπώσας τοὺς ἄπιστους εἰς τὸ πεδίον τοῦ Κοσσόβου ἐθεώρει τὰ πτώματα αὐτῶν μὲ βλέμμα παραδειγματισμοῦ, ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Μιλόση Κουμπελάκι, ὀρμήσαντος κατ' αὐτοῦ, καὶ ἔπεσε μάρτυς.

Κατὰ τινὰς ἀφηγήσεις ὁ Μιλόση οὗτος προσῆλθεν ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ πρεσβευτοῦ πρὸς τὸν Σουλτάνον Μουράτ καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν.

Ἀλλ' αὐτοστιγμῇ μετὰ τὴν δολοφονίαν οἱ σωματοφύλακες τοῦ Σουλτάνου κατεκρεοῦργησαν τὸν ἐπάρατον.

Μετὰ τὸ γεγονός τοῦτο ἀπώλεσαντες οἱ ἄπιστοι πᾶσαν πλέον ἡσυχίαν (ἔστασίασαν καὶ) εὗρον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδράμουν εἰς διάφορα μέρη εἰς τὰ ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων κατεληγμένα φρούρια. Οὕτω πολιορκήσαντες καὶ τὸ τῆς Σηλυβρίας φρούριον ὑπήγαγον τοῦτο ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῶν.

Μετέπειτα ὅμως, ὅτε ὁ Βαγιαζίτ Χάν ὁ Κεραυνὸς κυριεύσας εἰρηνικῶς τὸ ἥμισυ τῆς Κον/πόλεως ὑπέταξεν εἰς τὴν μουσουλμανικὴν κυριαρχίαν, ὅλα τὰ μέρη τὰ μέγιστα τῶν συνοικιῶν τῶν Πυλῶν: Τζεπέ Ἀλή Καπουσοῦ, Ἀγιά Καπουσοῦ καὶ Πετρέ Καπουσοῦ, τὸ Γκιουλ-Δζαμή ἦτο ὁ εὐκτῆριος

οἶκός μας, ἡ δὲ μονὴ (τεκές) Σιρκεδζή ἦτο τὸ δικαστήριόν μας.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔτος ἐκ νέου ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων τὸ φρούριον τοῦτο τῆς Σηλυβρίας μερίμνη τοῦ μακαρίτου νῦν βασιλέ- παιδος τοῦ Ἀλεμσάχ.

Ὅτε δέ, βραδύτερον ὁ Βαγιαζίτ ὁ Κεραυνὸς ἔπεσε (θῦμα) δόλου καὶ ὥς ἐκ τούτου ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κων/πόλεως ἐξεδίωξε τὸν μουσουλμανικὸν λαὸν ἐκ Προύσης καὶ Ἀδριανουπόλεως, τότε καὶ τὴν Σηλυβρίαν ἐξεκένωσεν ἀπὸ τοῦ; μουσουλμάνου; οἵτινε; προσέφυγον εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν τὴν Σηλυβρίαν, με σθένος δὲ καὶ καρτερίαν κατέστησαν αὐτὴν ἀκμάζουσαν.

Κατόπιν ὅμως ὁ πατὴρ τῆς νίκης (Πορθηγῆς Σουλτάνος Μωάμεθ Χάν ὁ θεῖος ἐκ νέου κατέλαβε τὸ φρούριον τῆς Σηλυβρίας διὰ μέσον τοῦ Μαχμούτ Πασᾶ.

Ἡ Σηλυβρία εἶναι κομόπολις τῆς διοικήσεως Ἐγρίου μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πεντήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων. Ἐχει ἀρχισυννόμον, θέσιν τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγοῦ Γενιτσάρων καὶ ἀγορανόμον, Μουφτὴν καὶ κοινοτικὸν ἀντιπρόσωπον δὲν ἔχει, ἀλλὰ πολλοὺς προκρίτους καὶ εὐγενεῖς.

Χαρακτηριστικὰ τοῦ φρουρίου Σηλυβρίας.

Ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Κωνσταντινουπόλεως (Σταμπούλ) ἐκτισμένον ἐπὶ θημιωνίας λείας καὶ γυμνῆς βρα- χύδους γῆς (ἐν τῷ καμένφ: balçin ἀντὶ yalçin) τὸ λίαν χαρίεν τοῦτο φρούριον ἔχει σχῆμα τετραγώνου, τεσσαράκοντα ἐπτά πύργους καὶ μίαν πύλην, ἀνοιγομένην εἰς τὴν βόρειον αὐτοῦ πλευράν.

Ἡ περιφέρεια αὐτοῦ εἶναι 2500 μέτρων (βημάτων). Ἐντὸς αὐτοῦ διαμένουσι 2000 ἄτομα εἰς πεντακοσίας κεραμοσκεπεῖς στερεὰς οἰκίας.

Ἐντὸς τοῦ φρουρίου ὑπάρχει ἐπίσης ἐν Σουλτανικὸν δζαμίον, μετα- τραπὲν ἀπὸ ἐκκλησίαν χριστιανῶν. Χάνια, λουτρά, ἀμπέλους καὶ κήπους δὲν ἔχει.

Ἐκ τῶν μεγάρων (ἀνακτόρων) αὐτοῦ ἰδίᾳ διακρίνεται τὸ κομφὸν καὶ καλλιτεχνικὸν μέγαρον τοῦ Χαϊδάρ Ἀγά, ἀτενίζον πρὸς τὴν ἀκτὴν.

Τὸ προάστειον (Varos) Σηλυβρίας.

Ἐπὶ τῆς παραλίας ἐκτισμένον καὶ ἀποτελούμενον ἐκ δέκα ἑξ συνοι- κίων καὶ 1600 στερεῶν οἰκιῶν μετ' ἀμπέλων καὶ κήπων, τὸ προάστειον

τοῦτο εἶναι δολόκληρος πόλις, ὑπενθυμίζουσα συνοικίαν τῆς Κων/πόλεως.

Πραγματικῶς κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς ἱστορίας Γιενουὰν ἡ Σηλυβρία ὑπῆρξε μία γωνία τοῦ φρουρίου τῆς Κων/πόλεως. Καὶ νῦν εἰσέτι φαίνονται σαφῶς ἴχνη τειχῶν φρουρίου ἀπὸ Κων/πόλεως μέχρι Σηλυβρίας.

Ἐτέραν γωνίαν τοῦ τείχους τοῦ ἀρχαίου φρουρίου τοῦ Βυζαντίου ἀπετέλει ἐπὶ τῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου τὸ φρούριον Δέρκων.

Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῆς Σηλυβρίας καὶ τῶν Δέρκων εἶναι 11 ὥρων. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων φρουρίων βλέπομεν καὶ τῶρα ἀκόμη ἑπτὰ σαφέστατα στρώματα τειχῶν φρουρίων, ἑπτὰ στρώματα ἀκροπόλεων καὶ τάρφων εἰς ἀπειράριθμα δὲ σημεῖα ἐπάλλξεις καὶ τοίχους.

Ἄλλη γωνία (τοῦ φρουρίου Κων/πόλεως) ἦτο τὸ φρούριον Γιουρούς ἐπὶ τῆς Ρουμελικῆς παραλίας τῶν στενῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ἐκεῖθεν τὸ τεῖχος τοῦ φρουρίου διῆκε τὰ Θεραπεία, τὸ Νεοχωρί (Γιενί—Κιόϊ), τὸ Ρούμελη-Χισάρ, τὸ Μεσάχωρον (Ὁρτά-Κιόϊ) τὸ Διπλοκλόνιον (Μπεσικτάς) μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Κορυσουνίου-Μαχζέν (Στέρνα-μολυβδοσκεπής)—Μπουρνού, εἰς τὸ Τότχανε. Τὰ δὲ ἀπὸ τὸ Μέιτ Ἰσσκελεσῆ σημεῖα τοῦ Κασῆμ Πασᾶ, Χάσκαϊ, Σούτλουδζε μέχρι τοῦ Ἐγιούπ (ἦσαν ἀκίνδυνα ἀπὸ ξηρᾶς ἐπειδὴ) εὐρίσκοντο ἐντὸς τοῦ κόλπου. Εἰς δὲ τὸ Σεράι Μπουρνού, Κορυσουνίου-Μαχζέν καὶ Κῆζ Γκουλεσῆ (Πύργος τοῦ Λεάνδρου) ἦσαν τοποθετημένα βάρεα πυροβολικά καὶ ὥς ἐκ τούτου εἰς οὐδὲν τῶν σημείων τούτων ὑπάρτατο φόβος ἀπειλῆς (κινδύνου). Διὰ τοῦτο δ' ἔλειπον, εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα, τείχη φρουρίου. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἐπταπυργίου (Γιεδι-Γκουλέ) πάλιν καὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Προποντίδος μέχρι τῆς Σηλυβρίας διήκουν τείχη φρουρίων.

Κατὰ τὸν ὑπόλογισμὸν τοῦτον τὸ σημερινὸν φρούριον τῆς Κων/πόλεως, ἀπετέλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὸ ἐσωτερικόν, οἶονεϊ, φρούριον αὐτῆς. Μετέπειτα ὅμως ἐπιδραμόντες ἐχθροὶ ἀπὸ τὴν Ρούμελην κατεδάφισαν καὶ ἐξηφάνισαν τὰ τείχη ταῦτα.

Ἄλλ' αἷς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον....

Ἡ Σηλυβρία ἔχει δεκαοκτὼ μικράμια. Τὸ τέμενος: Καρά-Πιρί-Πασᾶ-Δζαμί ἔχει ἓνα μιναρὲν μὲ εὐρύχωρον ἐσωτερικὸν διαμέρισμα, καλεῖται δὲ Οὔλου-Δζαμί.

Ὁ κτίτωρ αὐτοῦ εἶναι ὁ ἐκ τῶν ὑπουργῶν τοῦ Σελίμ Χὰν τοῦ Α' (Πιρί-Πασᾶ) ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ἀμποῦ-Μπικρ τοῦ πιστοῦ, γένοιτο ὁ Θεὸς εὐχαριστήμενος (εὐδοκήσαι) ἀπ' αὐτόν. Τὸ τέμενος ἔχει μεγάλην ἐνορίαν. Εἰς οὐδεμίαν χώραν δύναται τις νὰ συναντήσῃ τοιοῦτους στύλους (κίονας), ἐκ πολυτίμου λίθου χρώματος ἡλέκτρου, ὅποιοι εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ σοφᾶ (αἰθούσης) τοῦ ἐξωτερικοῦ διαμερίσματος τοῦ μικραμπίου αὐτοῦ. Ἐχει εὐαγῇ καθιδρύματα, μεδρεσέν, σπουδαστήριον καὶ νηπιαγωγεῖον, πάντα

μολυβδοσκεπῇ χρώματος κυανοῦ. Ἄλλο δ'ζαμίον ἐκτὸς αὐτοῦ δὲν γνωρίζω.

Ἐχει εἰσέτι δεκαεῖς μικρὰ καὶ μεγάλα χάνια, ὅλα κεραμοσκεπῇ ἐρυθροῦ χρώματος. Ἄξιον ἰδιαίτερας μνείας μεταξὺ ὧλων τυγχάνει τὸ Κασσάμ-Τσελεπῆ-Χάνι, μετ' ἄγορᾶς ἐξ ἑκατὸν ἐν ὧν καταστημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα συγκεντρώνονται ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα.

Ἐπειδὴ ἡ κομόπολις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ τῶν ταξειδευνόντων, οἱ πεταλῶται αὐτῆς πραγματοποιοῦσι καὶ καρποῦνται τὰ περισσότερα κέρδη. Ὁ ἰδιοκτῆτης αὐτοῦ τοῦ χανίου Κασσάμ Τσελεπῆς εἶναι ἐπίσης ἐκ τοῦ γένους τοῦ Καρά-Πιρί-Πασᾶ.

Ἐχει ἐπίσης δύο λουτρά, τὸ ἐν ἐκ τῶν ὁποίων μὲ ἄφθονον καλὸν ὕδωρ ἀνήκει εἰς τὸν Πιρί-Πασᾶν. Ἐχει καὶ Σουλτανικὸν κηπὸν μὲ λαχανοκηπουροὺς καὶ ἀρχικηπουρόν, δημοσίους ὑπαλλήλους.

Πᾶσαι αἱ στερεῶς κατεσκευασμέναι καὶ εὐρύχωροι οἰκίαι τῆς πόλεως εἶναι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, τὰ δὲ παράθυρα (ἀναγνωστέον tevzenleri, οὐχὶ δὲ tuż-nehri—ὁ ποταμὸς τῆς ἡμέρας ὡς ἔχει κατὰ λάθος τὸ κείμενον) αὐτῶν εἶναι ἐστραμμένα πρὸς δυσμᾶς.

Ἐκτὸς τούτων ἡ Σηλυβρία ἔχει καὶ μέγα, πολυτελῶς κεκοσμημένα πολυώροφα, μὲ θελκτικὸς ἐξώστas.

Τὸ ἀνατολικὸν αὐτῆς μέρος εἶναι πεφτυγμένον μὲ ἀμπελῶνας. Κάτωθι τοῦ φρουρίου εἶναι πολλοὶ μύλοι, εἰς δὲ τὴν δυτικὴν αὐτῆς πλευρὰν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ εἰς Τσορλού (Τυρολόην) ὑπάρχει μία μακρὰ γέφυρα τοῦ Σουλεϊμάν Χάν μετὰ 33 ἀψίδων.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ γέφυρα εἶναι κάπως χαμηλή, αἱ δὲ ἀψίδες αὐτῆς ὅπως οὖν βεβλαμμένοι. Κεῖται ἐν τούτοις, ἡ γέφυρα ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν τῆς.

Εἰς τὸ πρὸς τὴν πόλιν ἄκρον τῆς γέφυρας ταύτης ὑπάρχει τὸ προσκύνημα Σαδῆ-Μαμπᾶ-Ζιγαρετῆ, μονίδιον τῶν Μπεκτασίδων, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οὗτος εἶναι θαμμένος, οἱ δὲ μοναχοὶ (δεοῖσai) εἶναι ἐπίσης πτωχοὶ μπεκτασίδες.

Ὁ Βεζύρης Χαϊδάρ Ἀγᾶ Ζαδὲ εἶναι ἐπίσης ἐνταφιασμένος ἐνταῦθα παραπλευρῶς πρὸς τὸν Σαδῆ-Μαμπᾶν ἐντὸς τοῦ παρὰ τὴν γέφυραν μονιδίου τούτου.

Ὁ Χαϊδάρ ἀγᾶ Ζαδὲ οὗτος εὐτυχίσας ν' ἀξιωθῇ ὑψίστων ὑπουργημάτων τῆς δυναστείας τοῦ Ὄσμαν, ὡς τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἀρχηγοῦ Γενιστάρων, ἀρχιστρατήγου (καὶ ἀρχιναυάρχου) Βαγδάτης καὶ Αἰγύπτου καὶ τοῦ τοποτηρητοῦ (τῆς Μεγάλης Βεζυρείας), τελευταίως ἡξιώθη νὰ τῷ ἐμπιστευθῇ ὁ Σουλτάνος γενναιοδῶρως τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σιλιστρίας. Ὅτε λοιπὸν μετέβαινεν οὗτος ἐκεῖ ὁ (ἐπικαλούμενος) στραβόλαιμος Μεχμέτ Πασᾶς διέταξε νὰ φονεύσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν Σηλυβρίαν καὶ

ἔστειλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς τὴν Πύλιν τοῦ Κράτους, τὸ δὲ πτώμα αὐτοῦ ἔτάφη ἐνταῦθα.

Ἐκκινήσαντες καὶ ἐντεῦθεν καὶ διελθόντες πρὸς δυσμὰς τὰ καλῶς καλλιεργούμενα καὶ ἀκμάζοντα χωρία ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Τσόρ-
λον (Τυρολόης).

Περιγραφή τοῦ ἀρχαίου φρουρίου Τυρολόης.

Ὁ κτίων αὐτοῦ εἶναι ὁ Γιάνκο υἱὸς τοῦ Μαδιάν, ὃς λέγουσιν. Ὁ πρῶτος πορθητὴς αὐτοῦ τῷ 720 (Ἐγείρης) ὑπῆρξεν ὁ πορθητὴς τῆς Ἀδριανουπόλεως νικηφόρος Χουδαβεντικιάρ (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α'). Ἄν καὶ ἀπῆλθεν οὗτος ἐκ Τυρολόης ἀφού μέχρι θεμελίων κατεδάφισε τὸ φρούριον αὐτῆς, οἱ ἄπιστοι, μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον ἐκείνου ἐν Κοσσυφοπέδιῳ, ἐπεσκεύασαν αὐτὸ καὶ εἰς πολλὰ σημεία ἀνακαίνισαν ἐκ βάθρων τὸ φρούριον καὶ ὑπῆγαγον τοῦτο ὑπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν κατοχήν.

Ὁ Βαγιαζίτ Χάν ὁ Κεραϊνός ἐκκυρίευσε τοῦτο μετέπειτα καὶ πάλιν ἐκρήμινσε τὰ τείχη καὶ τὰς πύλας αὐτοῦ. Καὶ νῦν ὁμως φαίνονται εἰσέτι τὰ ἔχνη τῶν τειχῶν τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς πόλεως.

Ὁ Σουλτάνος Μωάμεθ Χάν ὁ Πορθητὴς ἐκκυρίευσε ταύτην βραδύ-
τερον.

Ἡ Τυρολόη εἶναι χωμόπολις ἱερὰ ὑπαγομένη εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ χακίμη (ἄρχοντος, ἱεροδικαστοῦ) Ἀδριανουπόλεως μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων.

Ἡ ὑποδιοίκησις τῆς Τυρολόης ἀποτελεῖται ἀπὸ τριάκοντα χωρία. Εἶναι δ' ἡ Τυρολόη ἔδρα τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγοῦ Γιεντισάρων, ἀγορανόμου, ἀστυνομικῆς διευθύνσεως.

Ἐν καιρῷ Σουλτανικῆς ἐκστρατείας τὸν λαὸν ἐκάστης χώρας τοῦ Κράτους ὀνομάζουσι μὲ ἐν εἶδος «Ὅράν» (μέτρον, γνώμων). Εἰς παρομοίαν περίπτωσιν τὸν κάτοικον τῆς Τυρολόης καλοῦσι μὲ τὸ ὄνομα τοῦ «Βεῖ Οὐλάν τοῦ Ὅράν» (·).

Ἡ πόλις ἔχει ἐν ὅλῳ τρεῖς χιλιάδας περίπου κεραμοσκεπεῖς μονωρόφους καὶ πολυώροφους, λιθοκτίστους οἰκίας, ἀποτελούσας δεκαπέντε μουςουλμανικὰς καὶ δεκαπέντε χριστιανικὰς συνοικίας.

Ἰδοὺ τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν: Συνοικία Ἀραμπαδζή-Μπασή Μαχαλλεσή, Μουσλιχεδδὶν Ἐφένδη μαχαλλεσή, Κετσεδζή Ζαδέ, Ἀπὰς-Ζαδέ, Καραδζά Ἀχμέτ Σουλτάν, Μπουρχάν Ζαδέ, Χισάρ (Ἀκροπόλεως) Μαχαλλεσή, Ἐλχάτς Γανί, Μουσταφά Ἐφένδη, Ὁδοὺν παζαρή (Ξυλαγοράς) μαχαλλεσή. Ἐκάστη τούτων ἔχει καὶ ἐν μεσοδξήτιον,

ἀλλ' εἰς τρία μόνον ἐξ αὐτῶν τελεῖται ἡ ἐπίσημος προσευχὴ τῆς Παρασκευῆς. Ἐχει δὲ καὶ δζαμία μὲ πολυπληθεῖς ἐνορίας, ὡς τὸ τῆς συνοικίας Ἀραμπαδζή Μπασή μαχαλλεσή, κεραμοσκεπές, τὸ Ἑσκι-Δζαμί, ὅπερ δὲν εἶναι μολυβδοσκεπές.

Ἡ Τυρολόη ἔχει φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα: τὸ δζαμίον τοῦ πτωχοτροφείου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἔχον ὑψηλὸν θόλον, ὡραῖον ἐσωτερικὸν διαμέρισμα καὶ αἶθουσαν (σοφάν) παραπλευρῶς πρὸς τὴν νότιον θύραν. Εἶναι πολὺ φωτεινὸν τέμενος μὲ ἕνα μιναρανόν. Ἐπὶ τῆς νοτίου θύρας ὑπάρχει ἐγκεχαραγμένον (εἰς τρεῖς γλώσσας: τουρκικὴν, περσικὴν καὶ ἀραβικὴν) τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα:

«Ὁ ἀναξ Σουλεϊμάν, ὁ ἰδρυτὴς εὐαγῶν ἰδρυμάτων εὐηρεστήθη νὰ κτίσῃ τὸ ἱερὸν τοῦτο τέμενος. Ἐκυλλογίσθη: Τίς συνέθεσε χρονόγραμμα; Ἦκούσθη τότε ἑναργῶς φωνὴ μυστηριώδης, μαντικῆ (ἥτις) εἶπε τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα: Ἐκτίσεν ἤδη τόπον προσευχῆς δι' ἀγάπην Θεοῦ».

Ἔτος 928 (Ἑγείρης).

Ἄλλοτερον χρονόγραμμα ἐπισκευῆς τοῦ δζαμίον τοῦτου εἶναι ἐγκεχαραγμένον δι' ἐμφανῶν χαρακτήρων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου ἀριστεροῦθεν εἰς τὸν εἰσερχόμενον ἐκ τῆς θύρας αὐτοῦ, τὸ κάτωθι:

«Προσευχηθεὶς εἶπε χρονόγραμμα ὁ Ἑσκι: Δόξα τῷ Ἀγαθοδότη, τὸ τέμενος κατέστη ἤδη στερεὸν καὶ περικαλλές».

Ἔτος 1006 (Ἑγείρης)

Ἐντὸς τῆς ἀγορᾶς ὑπάρχει τὸ κεραμοσκεπές δζαμίον τοῦ Ἑμπούλι Φέτζ (Πορθοῦ), ὅπερ ἔχει δώδεκα ἱεροδιδασκαλεῖα, ἀλλ' ὁ μολυβδοσκεπὴς μεδρεσές (Κουρσουνλοῦ Μεδρεσέ) τοῦ Σουλεϊμάν Χάν πλησίον τοῦ Ἰμαρετ-Δζαμί ἀκμάζει ἔτι περισσότερον. Οἱ σπουδασταὶ καὶ οἱ διδάσκοντες (:) ἐν αὐτῷ λαμβάνουσι τακτικῶς ἀπὸ τὰ Ἑβζάφια ὅτι λόγφ κατοικίας, τροφίμων, φωτιστικῶν καὶ λοιπῶν κεκαλονισμένων ἐπιδομάτων διακιοῦνται.

Ἐχει ἐπίσης εἴκοσι νηπιαγωγεῖα, ὅπου διδάσκονται ἀνάγνωσιν ἀλφαβηταρίον.

Ἐχει προσέτι δύο πτωχοτροφεῖα, ὅπου χορηγοῦνται ἄφθονα φαγητὰ δις τῆς ἡμέρας εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὰ.

Ἐχει καὶ πολλὰς κρήνας πηγαῖον ὕδατος. Ἐπειδὴ τὸ Τσόφλον εὐρίσκεται ἐπὶ τοποθεσίας θερινῆς βοσκῆς, οἱ κατὰ καιρὸν Σουλτάνοι ἀδυνατοῦντες ἐπαρκῶς νὰ ἀρδεύωσι τὴν περὶ τὴν κομόπολιν ἔκτασιν καὶ νὰ κορέσωσι τὴν δίψαν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (κατοίκων αὐτῆς) καὶ ἄλλας μεγάλας ἑδαπάνησαν περιουσίας διατάξαντες εἰδικῶς ἐσκαφὴν δεξαμενῶν (κινστερνῶν) ἐν εἴδει φρεάτων, ἐκ τῶν ὁποίων διὰ μαγγανοπηγῶν (κινουμένων δι' ἱππῶν) ἀντλοῦσι βαθμηδὸν ὕδωρ καὶ διανέμουσιν εἰς τὰς κρήνας.

Αἱ κυριώτεραι κρήναι αὐτῆς εἶναι :

Πρώτῳ ἡ ἀρχαία κρήνη τοῦ Σουλεϊμάν Χάν με τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα :

«Ὁ ἄναξ Σουλεϊμάν, ἰδρυτῆς ἀγαθοεργῶν καθιδρυμάτων, κάτοχος τῆς θαλάσσης καὶ βασιλεὺς τῆς ξηρᾶς. Ποιῆσαι Κύριος αὐτὸν εὐπρόσδεκτον εἰς τὸν παράδεισον. (Ἰδὸν) ἔφθασε (καὶ) τὸ χρονόγραμμα τῆς Κρήνης :

Δῶν αὐτῷ εἰς ἀντιμισθίαν (τῆς κρήνης) τὸ (παραδείσιον νέκταρ) Κεβσέρ.

Ἔτος 925 (Ἑγείρης).

(Κατόπιν ἔρχεται) ἡ κρήνη : Νταγιέ Καδὴν τσεσμεσῆ (ἡ κρήνη τῆς τροφοῦ Δεσποίνης), ἀποτελουμένη ἀπὸ τρεῖς πηγὰς ῥέοντος ὕδατος, ἡ κρήνη Κοῦρτ Σεφέρ ἀγὰ, ἡ Ἰμαρετ-τσεσμεσί, ἡ Ἀδζή-τσεσμε (πικρὰ πηγή—κρήνη) εἰς τὴν χριστιανικὴν συνοικίαν, ἡ κρήνη τοῦ Ἰμπραχίμ Ἐφένδη, τοῦ κρατοῦντος ἡμερολόγιον λογιστοῦ τοῦ Σουλτάνου Μουράτ Χάν τοῦ IV, πλησίον τοῦ Ἰμαρετ-Χανίου, ἡ ἐν τῇ ἀγορᾷ κρήνη τοῦ Σουλεϊμάν ἀγὰ, τοποτηρητοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ Γκιενισάρων, καὶ ἄλλαι.

Οἱ τεκνίδες τῆς Τυρολόης.

1) Ὁ τεκνὶς τοῦ Ἀπδῆ Χαλιφέ 2) ὁ τοῦ Καραδζά Ἀχμέτ Σουλτάν 3) ὁ τοῦ Δαούτ-Δεδέ. Πάντες οὗτοι εἶναι διάσημοι οὐδοὶ (αὐλαὶ) τῶν δαδῶν τῆς μονοθεϊστικῆς πίστεως.

Ἡ Τυρολόη ἔχει δέκα ὁκτὼ μεγάλα χάνια, διότι κειμένη ἐπὶ τῆς μεγάλης δημοσίας ὁδοῦ, ἡ πόλις αὕτη μεταβάλλεται εἰς ὠκεανὸν ἀνθρώπων δις τῆς ἐβδομάδας, λόγῳ ἐμποροπανηγύρεως.

Τὰ χάνια τῆς ὅλα εἶναι στερεὰ καὶ πλούσια. Τέσσαρα δ' ἐκ τούτων ἐξ ὀλοκλήρου μολυβδόσκεπη. Εἰς μὲν τὴν ἀγορὰν ζεῖνται τὸ Ἀχμέτ-Ἐφένδη-Χάνι, Τακιεδζή-Ζαδὲ-Χάνι ἐπὶ δὲ τῆς ὁδοῦ Χηνητῆ ἀγὰ τὰ : Ὅδα-Μπασῆ-Χάνι, Γιουμουρδζάκ-Ζαδὲ-Χάνι, Ἀκτσέ Κοϊλὸν ὀγλοῦ Χάνι, Ὁσμάν-Δεδὲ-Χάνι, Δαούδ-Ζαδὲ-Χάνι, Χεδαγιέτ-Οὐλλάχ-Τσελεπή-Χάνι, Κατήρ-Ναλπαντή-Μουσταφά Μπεσὲ Χάνι, Κηζήλ-Μπάς-Ζαδὲ-Χάνι, Χασάμ-Δεδὲ-Χάνι. Ὅλα τὰ Χάνια ταῦτα εἶναι διάσημα μέγαρα ξενοδοχείων.

Λουτρά ἔχει δύο: Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ τῆς Λαγίε-Χατοῦν-Χαμιάμ, διπλοῦν (χωριστὰ δι' ἄνδρας καὶ γυναῖκας), τὸ κτίριον τοῦ ὁποίου εἶναι κομψόν, ὁ δὲ ἀὴρ λίαν εὐχάριστος, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὑφάλμυρον. Τὸ δὲ Ἰμαρετ-Χαμιάμ εἶναι (ἀνάθημα) τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν Χάν, ἐπίσης διπλοῦν. Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουσιν εἴκοσι ἔξ εισέτι περίπου οἰκιακὰ λουτρά ἀριστοκρατικῶν οἰκογενειῶν. Διασημότεροι μεταξὺ τῶν προκρίτων τῆς πόλεως εἰ-

ναι οἱ ἑξῆς: Σεμοί-Zadè Τσελεπῆ, Ἀλμὶ-Zadè Ἐφένδη, Γαῖρι Ἐφένδη, Μπαλῆ Ἐφένδη, ὁ στρατηγὸς Ἀλὶ-Μπεσέ, οἱ Ἀραμπαδῆ Ζαδέδες. Ἡ πόλις ἔχει ἐν ὧν ἑξακόσια καταστήματα ἀλλὰ δὲν ἔχει μπεξεστένιον. Ἐπειδὴ ὁμως ἐνταῦθα συγκεντρῶνται παντοῖον εἶδους ἐπαγγελματῖαι, πλείστοι δ' ἐξ αὐτῶν διαμένονσιν εἰς τὰ χάνια, τὰ πλείστα ἐκ τούτων ἔλαβον μορφὴν μπεξεστένιον, ὅπου εἶναι ἀποτεθησαυρισμένα ὅλα τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα καὶ ἐμπορεύματα τῶν.

Τὸ κομψότερον ἐν τούτοις τμήμα τῆς ἀγορᾶς εἶναι ἐσκεπασμένον, συνέπεσε δὲ νὰ κεῖται παραπλεύρως εἰς τὴν μεγάλην Λεωφόρον. Αἱ δημόσιαι ὁδοὶ τῆς εἶναι ἐστρωμέναι μὲ λευκοὺς λίθους.

Ἡ ἀγορὰ τῶν παντοπωλῶν ἔτυχε νὰ εὐρεθῇ εἰς μίαν συνοικίαν. Συνελόντι εἰπεῖν, ἑπειδὴ αἱ ἀγοραὶ αὐτῆς εἶναι κεχωρισμέναι κατὰ συντεχνίας τοῦτο προσδίδει ἰδιαιτέραν αἴγλην καὶ λάμψιν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἀγορᾶς παρὰ τὸν πρὸς ἀλλήλας ἀνταγωνισμόν καὶ ἀντίδρασιν ἐκαστῆς ἐξ αὐτῶν.

Τὸ κλίμα τῆς πόλεως εἶναι πολὺ γλυκύ. Ἄν καὶ ἔχει ἀμπέλους, ἡ σταφυλὴ τῆς δὲν εἶναι περιζήτητος. Ὁ τυρὸς τῆς εἶναι περιζήτητος καὶ ἑξακουστός· εἰς τὸ Βυζάντιον, τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Περσίαν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ὁ εἰς τρίμμα τυρὸς τῆς Τυρολόης, ὁ νοπὸς αὐτῆς τυρὸς (ἐν σχήματι) γλώσσης καὶ ὁ κασκάβαλος (κασερά) αὐτῆς δὲν ὁμοιάζουν οὔτε μὲ τὸν σφιγκτὸν τυρὸν (κατῆκ) τῆς Κεμαχῆς οὔτε μὲ τὸν τῆς Μυτιλήνης οὔτε μὲ τὸν τυρὸν «Κουρεῖσε» τῆς Λαμασκου, (εἶναι ἀνώτερος ὢλον τούτων), στέλλεται δ' ὡς δῶρον εἰς βασιλεῖς καὶ πλείστας χώρας.

Ὁ τυρὸς τῆς Αἰγύπτου ὁ καλούμενος «δζούπν-ι-χαλούμ» ἐν συγκρίσει μὲ τὸν τῆς Τυρολόης πολὺ ὑπολείπεται ὡς πρὸς τὴν γεῦσιν ὡς ὁ τῆς Βάργνης. Ἡ δ' ἐξαιρετικὴ ποιότης αὐτῶν ἐξηγεῖται διὰ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Τυρολόης βόσκουν εἰς ποίμνια πολλὰ ἑκατοντάδες χιλιάδων προβάτων, τὰ ὅποια ὅλα τρεφόμενα διὰ μυριάδων εἰδῶν χόρτων καὶ ἀνθέων τῶν πεδιάδων καὶ λειμώνων παράγουσιν (ἐξοχοῦν) γάλα.

Ὁ λαὸς τῆς Τυρολόης εὐημερεῖ πολὺ. Εἶναι πλούσιοι, κάτοχοι πολλῶν ἀγαθῶν, ἰδιοκτῆται χιλιάδων προβάτων.

Πρὸς νότον τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς βυζαντινῆς θαλάσσης (κεῖται) ἡ Ραιδεστός (Τεκφοῦρ Νταγῆ καὶ Τεκῆρ Νταγῆ) εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς σταθμοῦ ἐντεῦθεν. Ἐπίσης εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς (!) σταθμοῦ (μιάς ἡμέρας) πρὸς βορρᾶν κεῖται ἡ πόλις Κῆρκ-Κεμισά (Κῆρκ-Κίλισε—Σαράντα Ἐκκλησίαι) πρὸς δυσμὰς δ' ἡ Ἀδριανούπολις ¹⁾ κεῖται εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων σταθμῶν.

Τὰ περὶ χώρα αὐτῆς ἀποτελοῦνται ἀπὸ χωρία ἀκμάζοντα καὶ πλούσια.

1) Διὰ τὴν περιγραφὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὁ Ἐβλιγὰ Τσελεπῆ ἀφιερῶι περὶ τὰς 60 σελίδας τοῦ Γ' τ. τοῦ Σερλαχτενιμέ του.

Τὰ προσκυνήματα τῆς Τυρολόης.

Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Κιοπρουδζή εἶναι τὸ προσκυνήμα: Ὅσμάν-Λεδέ ζιγιαρετί. Ἐπειδὴ ὁ λαὸς ὅλης τῆς χώρας τρέφει μεγάλην ἐδράβειαν πρὸς τὸ ἄτομον τοῦ ὁσίου τούτου, ἀθρόος προσέρχεται μὲ διάφορα τάμματα (ταξίματα) εἰς ἐπίσκεψιν (τοῦ προσκυνήματος) αὐτοῦ.

Ὁ Μεβλιὰ Μπεχιστή Ἐφένδης κατάγεται ἀπὸ τὴν πόλιν Βιζέ (Β.ζύη). Ἀξιώθεις τοῦ τάφου (ἀποθανόντων) ἔφθασεν εἰς τὸν παράδεισον.

Ἐτάφη δ' ἐν Τυρολόῃ ἐν τῇ αὐτῇ κελλίῳ ἐρημίτου. Ἐπὶ τοῦ ἐπιταμίου λίθου του ἐχάραξεν, ἰδίᾳ χειρὶ, τὸ χρονόγραμμά του:

«Ἀπεδήμησεν ἤδη ὁ μακαρίτης...ἐπιτυχὼν τῆς θείας εὐσπλαχνίας». Ἐχει πολλὰ συγγράμματα. Καὶ ὁ Μεβλιὰ (κύριος) Οὐζὸν Μπαλῆ ἐφένδης, ὅτε ἀπέθανε διατελὼν καθηγητῆς τοῦ Ἰμαρετ ἐτάφη πλησίον τοῦ ἱεροδιδασκαλείου τούτου ἐπὶ τῆς λεωφόρου.

Υπῆρξε σοφός, ἐνάρετος ἀνὴρ καὶ συγγραφεὺς μοναδικῆς αὐθεντίας εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ «Χαδῖς» (Μουσουλμ. παραδόσεις).

Πλήρως θεασάμενοι τὴν πόλιν ταύτην ἐξεκινήσαμεν ἐκ ταύτης πρὸς δυσμὰς καὶ διελθόντες τὴν λιθίνην γέφυραν εἰς τὴν συνοικίαν τῶν χριστιανῶν πλησίον τοῦ Βιρὰν - Καλέ (καταρειπωμένον φρούριον), κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ Σοῦρ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον «Ὀλὰν Μετί» καὶ ἐντεῦθεν μετὰ ἐξάωρον πορείαν εἰς τὸ ἀκαίῖον χωρίον «Λουχὰν - Καρηστηράν» (ὁ ἀναμιγνύων καπνόν), ὅπου ἔχει ἑκατὸν οἰκίας, ἐν δξαμίον, καὶ ἐν χάνιον, εἶναι δὲ μέγας σταθμὸς μεταξὺ Τυρολόης καὶ (Λουλὲ-) Μπουργὰς ἀπέχον ἑκατέρωθεν, εἰς ἐποχὴν χειμῶνος, ἐξ ἀκριβῶς ὥρας. Λάκκοι ἐλώδεις καὶ ἀδιαπέραστοι πηλὸς σχηματίζονται ἐνταῦθα κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἐκκινήσαντες ἐντεῦθεν πάλιν πρὸς δυσμὰς ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πόλιν Μπουργάζ.

Περιγραφή τοῦ φρουρίου (Λουλὲ-) Μπουργάζ.

Τοῦτο ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰντεροῦν (; ἢ Ἀϊντεροῦν) καὶ ἐδώρυσεν εἰς τὸν βασιλέα Ἀλίν, υἱὸν τοῦ Γιάνζο. Τόσον δ' ἤκμασε τὸ φρούριον τοῦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὥστε ὁ Ἀλίν διέμενε πότε ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὸ Τεκφούρ - σεράϊ (αὐτοκρατορικὸν ἀνάκτορον) καὶ πότε διεχείμαζεν ἐν Μπουργάζ, κατὰ δὲ τὸ ἔαρ ἐξήρχετο, πρὸς θερινὴν διαμονήν, εἰς τὰ ὄρη τῆς Στράνδζας.

Καὶ νῦν ἔτι διαφαίνονται τὰ ἔχνη τῆς πάλαι ποτε εὐημερίας του. Ὅτε δὲ ὁ γνωστός ὑπουργὸς τοῦ Σουλτάνου Σελίμ τοῦ Β'. Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶς ἀνεκαίνισε τὴν πόλιν ταύτην, διέταξε νὰ κατεδαφισθῶσι τὰ οικοδομήματα τῶν παλαιῶν μνημείων. Ὁ πρῶτος πορθητὴς αὐτοῦ εἶναι ὁ νικηφόρος Χουδαβεντικιάρ (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α'). ὅστις συναντήσας πολλὰς δυσχερείας κατὰ τὴν ἐκπόρθησιν τοῦ φρουρίου ἀνεφώνησε: Ὡ νικηφόροι (βρὲ Γαζήδες), δομήσατε (παλληκάρια) νὰ κυριεύσητε αὐτὸ τὸ Μπουργάζ καὶ νὰ τὸ κατεδαφίσωμεν. Καὶ πραγματικῶς μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ φρουρίου ἐκρήμινισεν αὐτὸ καὶ ἐκ βάθρων κατέστρεψε.

Εἰς πλείστα μέρη αὐτοῦ συναντῶνται καὶ τώρα εἰσέτι τὰ ἐρεῖπια τῶν κτιρίων του.

Εἶναι βακούφιον τοῦ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς διοικήσεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν. Ὁ μοντεβελλὴς αὐτοῦ εἶναι καὶ διοικητὴς τοῦ φρουρίου, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ διακοσίους πενήνκοντα στρατιώτας.

Τὸ Μπουργάζ εἶναι ὑποδιοίχησις μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πενήνκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων.

Κειμένη ἐπὶ εὐρείας πεδιάδος ἡ κοινὸς πόλις Μπουργάζ ἀκμάζει λίαν, ἔχουσα ἑπτακοσίας ἐρυθροκεραμοσκεπεῖς οἰκίας, μετ' ἀμπελώνων καὶ κήπων. Ἀποτελεῖται ἐξ ἐξ συνοικιῶν, ἔχει δὲ πέντε μικράμια, εἰς τὰ τρία τῶν ὁποίων γίνεται προσευχὴ (καὶ διδασχὴ) ὑπὲρ τῆς μακροημερεύσεως καὶ εὐκλείας τοῦ Σουλτάνου. Τὸ ἐν αὐτῇ ὁ ἴσχυς αὐτοῦ (ὄχι λουτρόν, ὥς κατὰ λῖθος ἐν τῇ κειμένῃ) Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασᾶ Ἰσμιή, εἶναι στερεὸν οἰκοδόμημα, κτισθὲν δι' ἐξόδων τοῦ φερόντος τὸ ὄνομα τοῦ τεμένους ἀνδρός, ὅστις ἐπὶ 40 ὁλόκληρα ἔτη διατελέσας Βεζύρης τῶν Σουλτάνων Σουλεϊμάν, Σελίμ τοῦ Β' καὶ Μουράτ καὶ διανύσας ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ εἰς τὴν κρατικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ἀνώτατον Διβάνιον (Αὐτοκρατορικὸν Συμβούλιον) ὑπέστη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον φονευθεὶς ὑπὸ τινος κατοίκου τῆς μεθορίου γαλιμῆς.

Ὁ δολοφόνος αὐτοῦ ἀπηλλάγη τῆς νομίμου ποινῆς χάρις εἰς τὴν διαθήκην αὐτοῦ τοῦ φονευθέντος.

Τὸ κομψὸν τοῦτο τέμενος εἶναι ἔργον τοῦ σοφοῦ τούτου Βεζύρου. Διὰ τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ ἡ γλῶσσα εἶναι ὅλως ἀνεπαρκής, ὁ δὲ πλέον γλαφυρὸς (διασκορπιζὼν ἀδάμαντας) κάλαμος συντρίβεται πρὸ τοιαύτης ἀποπείρας περιγραφῆς).

Ἄς τὸ περιγράψωμεν, ἐν τούτοις, ὅσον ἡμῖν ἡ δύναμις σταγόνα ἐραυιζόμενοι (ἀντὶ γινομένου τοῦ κειμένου) ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ καὶ μόριον ἀκτίνος ἐκ τοῦ ἡλίου.

Ἐν πρώτοις τοῦτο τὸ τέμενος παριστᾷ εὐκτήριον οἶκον, ὑπενθυμίζοντα τόπον ἀναψυχῆς καὶ διασκέδασεως, ὅπου δὲν δύναται τις (δυστυχῶς)

νά εὔρη τὴν ποθουμένην ἡσυχίαν καὶ ἄνεσιν λόγῳ μεγάλου συνωστισμοῦ πολυπληθοῦς λαοῦ ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἐξωτερικῶς τὸ τέμενος εἶναι μαρμαῖον, τὸ δὲ ἰδιαίτερον (ἐσωτερικόν;) αὐτοῦ διαμέρισμα εἶναι κεκοσμημένον διὰ δεξαμενῆς μετὰ πίδακος, ἀναβρύνοντος ὕδατος. Τὸ τέμενος εἶναι ἐκτισμένον εἰς τόπον εὐσκιον, περικυκλούμενον μὲ πολλὰς ἐκατοντάδας πλατάνων, κυπαρίσσων, κέδρων, καστανεῶν καὶ ἄλλων θαλαρῶν (εὐλογημένων) δένδρων. Πάντες οἱ ἀφικνούμενοι καὶ ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς κομποπόλεως καὶ (πᾶς) ὁ μουσουλμανικὸς λαὸς (αὐτῆς οἱ κάτοικοι) εἰς τὸ τέμενος τοῦτο ἐκπληροῦσι τὰ καθήκοντα ὑποταγῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ λατρείας καὶ δοξολογοῦσι ἐν αὐτῷ τὸν Ὑψιστον.

Ἐν ὥραις θέρους καὶ χειμῶνος δὲν διεισδύει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦτο διαμέρισμα τοῦ τεμένους ἢ θερμότης τοῦ φαινοῦ, πυρίνου ἡλίου.

Αἱ τέσσαρες πλευраὶ αὐτοῦ ἀποτελοῦνται ἀπὸ παραπλεύρους σοφάδες (αἰθούσας) καὶ δωμάτια. Ἐπὶ δὲ τῶν σοφάδων ἐπαύχουσι λεπτότατοι κίονες (μὲ λεπτὴν ὥς ἡ θορὶξ ὀσφύν), ἐπ' αὐτῶν δ' ἐπικαθῆνται κομφοὶ θόλοι, ὥσπερ ἀνεστρωμέναι κυανόχροι κατῳαί.

Οὐδὲν τέμενος βεζυρικὸν παρόμοιον μὲ τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τὰς μουσουλμανικὰς χώρας, ἀν' ἐξαιρέσωμεν Ἰσως τὸ τέμενος τοῦ Ζαλ Πασά ἐν Κων/πόλει εἰς τὸ Ἄμπου Ἐγιοῦ, Ἀνσαρῆ, καὶ τὸ δζαμίον τοῦ Ἰπραχίμ Πασά Ταβασῆ, Βεζύρον τοῦ Σουλεϊμάν Χάν, κείμενον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πλευρὰν τῆς Πόλεως τῆς Σηλεύβριος (Σηλεύβρη-Καπουσοῦ) ἐν Κων/πόλει.

Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ φωτεινὸν τοῦτο τέμενος εἶναι κατὰ πολὺ κομψότερον ἐκεῖνων, καὶ μὲ μεγαλητέραν τέχνην ἐκτισμένον.

Περίξ τοῦ κεντρικοῦ μεγάλου θόλου αὐτοῦ ἔχει σειρὰν (ὁμοκέντρων) στρωμάτων διὰ τὰς ἀναπτομένας καὶ νδήλας, τὸ ἀνώτερον δὲ πάτωμα, ὅπερ διὰ δικτυωτοῦ πεφραγμένον εἶναι ἐξιδιασμένον διὰ τοὺς μουεζζίνας, ὡς καὶ μέρη περιορισμένα διὰ κιγκλίδων, ἀποτελοῦσι δωμάτια.

Ἡ γλῶσσα μένει ἁλalos προκειμένου περὶ ἐγκωμίου τῶν φωτεινῶν παραθύρων, τὰ ὅποια κοσμοῦσι τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ ἁμβωνος καὶ τοῦ βωμοῦ. Αἱ καλαιοθητικαὶ ἐλαιοβαφαὶ καὶ τὰ κομψὰ σχέδια τούτων, οἱ χρυστάλλινοι ὕελοι, οἱ ἀδαμαντοειδεῖς λίθοι τῆς (περσικῆς) κομποπόλεως) Νεδζέρ καὶ τὰ (συναφῆ) ἰόχροα κοσμήματα οὐ μόνον φῶς ἄπλετον παρέχουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τεμένους ἀλλὰ διαχέουσι καὶ εἰς τὰ περίξ μέρη λάμπην θαυμασίαν.

Περίξ τούτου καὶ εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς εἶναι κεκαραγμένα ἐδάφια Κορανίου καὶ λόγοι τιμῆς καὶ εὐλαβείας διὰ χειρῶν τοῦ Γριακούτ Μον' τεισιμή, Ἀππὰς Μερσά, Σείχου Μπαγιάζιτῆ, Ἀπουλλάχ Κηρημῆ, Ἀχμέτ Καραχισαρή, Χασάν Τσελεπῆ καὶ Δεδέ-Μεχμέτ Τσελεπῆ.

Ἐκείνη τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἀποτελεῖ μοναδικὸν καὶ λίαν πολυτιμον ἀριστούργημα.

Τὸ δζαμίον ἔχει σύνθεσιν ἐξόχως σύμμετρον, ὥσει ποίησις καὶ μαγεία ἀφθαστος (νόμιμος).

Ὁ καλλιτέχνης τοῦ τεμένουσ παρῆσθεν ἐν αὐτῷ εὐγλωττον ἀπόδειξιν τῆς θαναμαστῆς ἐπιδεξιότητος καὶ λεπτῆς τέχνης του. Ὁ κτίτωρ τοῦ δζαμίου εἶναι ὁ γηραιὸς ἀρχιτέκτων Σηνὰν Ἰπνὶ Ἀπτούλ-Μενάν.

Ἐπὶ τῆς νοτίου πύλης τοῦ τεμένουσ ὑπάρχει τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα του :

«Ὁ Χατήφ Κουδση (ὁ ἐξ Ἱεροσολύμων) εἶπε τὸ χρονόγραμμά του : Τόπος λατρείας τοῦ Ὑψίστου καὶ εὐκτήριος οἶκος τῶν εὐσεβῶν.

Ἔτος 956 (Ἑγείρης)».

Εἶναι ἐπίσης θαυμάσιον καὶ τὸ τέμενος, ὅπερ κεῖται πλησίον τῆς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ Ἐργκενέ (Ἐργόνη), ἀλλὰ πολὺς κόσμος δὲν τοῦ ἐπισκέπτεται. Ἐχει ἓνα μεδρεσὲν καὶ ἓν πτωχοκομεῖον, ὅπερ ἑκαστον μῆνα καὶ ἑκαστον ἔτος, ἐκείστιν πρωῖαν καὶ ἑσπέραν εἶναι πλούσιον ἅμα καὶ πενιχρόν, παρέχον εἰς νέους καὶ γέροντας ἐν πινάκιον ζωοῦ καὶ ἐν τεμάχιον ἄρτου, εἰς ἐκείστην δ' ἐστὶν ἀπὸ ἓν καρπὸν λίπους καὶ δι' ἑκαστον ἵππον ἀπὸ μίαν (μερίδα) τροφῆς (χορτόν ἢ χοιρῆς). Δαψιλῆς εἶναι ἡ χάρις του. Οὐδὲμία διάκρισις γίνεται ἐνταῦθα μουσουλμάνου καὶ μὴ, προκειμένου περὶ παροχῆς (τροφῆς).

Ἐκείστην δὲ νύκτα Παρασκευῆς παρῆσεται ἐπίσης δαψιλῶς, (ἐκτὸς τῆς συνήθους τροφῆς) καὶ ἓνας δίσκος (σινί) μετὰ πινακίων πιλαφίου (ἐξ ὀρυζῆς) ζωοῦ καὶ κρόκου (ζερεδέ).

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ καταστήσῃ τὴν λειτουργίαν τοῦ πτωχοτροφείου τούτου διαρκῆ καὶ ἀδιάλειπτον μέχρι περάτων τῶν αἰώνων.

Ἡ κωμόπολις ἔχει πρόσθετι ἐπτὰ νηπιαγωγεῖα καὶ ἓν φωτεινὸν οἰκὸν δόμημα κομφου λουτροῦ.

Ἡ ἀγορά τῆς ἔχει τριακόσια περίπου καταστήματα. Ἄν καὶ δὲν ἔχει μπεξετένιον, ἔχει ἀμύπολλα πολύτιμα ἐμπορεύματα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθῆσεως τῆς ῥόας συγκροτεῖται ἐνταῦθα ἐμποροπανήγυρις. Τὸ βυδοπάζαρον τοῦ Μπουργάζ εἶναι λίαν γνωστὸν εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ τὴν Περσίαν. Ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμερονύκτια ἐξακολουθεῖ ἡ ἀγοροπωλησία καὶ μεγάλα κέρδη προσκομίζονται εἰς τὴν ἀγορὰν ταύτην, ἥτις ἐπὶ μὲν τῆς ὀχθῆς τοῦ ποταμοῦ Ἐργκενέ διήκει μέχρι τῆς γεφύρας τοῦ Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασά, ἀπὸ δὲ τῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως ἀποτελεῖται ἀπὸ πλεόντων χιλίων μικρῶν καταστημάτων ἐκ λεπτῶν σανίδων, ὥς αἱ φθινοπωρεῖναι καλύβαι. Ἐχει καὶ λιθόκτιστα καταστήματα διὰ τοὺς σεβαστοὺς μεγαλεμπόρους, ἀλλὰ τοιαῦτα εἶναι ὀλιγάριθμα.

Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ σημείου τῆς ἐμποραγοῦ τῆς ταύτης γνωστῇ γέφυρα με ἐννέα ἀντίδας εἶναι ἔργον τοῦ γηραιοῦ ἀρχιτέκτονος Σηνάν, ἀποτελοῦσα μίαν ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα μεγάλων γεφυρῶν, τὰς ὁποίας οὗτος ἔκτισεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸν σχετικὸν μετὰ τὴν ἀγοραπωλησίαν φόρον συλλέγει (εἰσπράττει) ὁ μοντεβελῆς καὶ δαπανᾷ διὰ τὰς ἐπισκευὰς τῶν φθειρομένων μερῶν τῆς γεφύρας.

Τὸ κλίμα τῆς πόλεως εἶναι γλυκύ, αἱ ἄμπελοι δὲ καὶ οἱ κῆποι καλλιεργοῦνται καλῶς.

Περιζήτητα ἐπίσης εἶναι τὰ πρόβατα, οἱ ἄμνοι καὶ τὸ βούτυρον αὐτῆς.

Τὸ Καραβάνσεράϊον τοῦ (Λουλὲ-) Μπουργάζ.

Τοῦτο παριστᾷ μονόφορον εὐμέγεθες χάνιον, ὡς φρούριον ἐσωτερικόν, οἰκοδόμημα περιέχον ἑκατὸν πενήκοντα ὁστίας ἀπέναντι ἀλλήλων κειμένας μετὰ χαρῆμα, σταύλους διὰ καμήλων καὶ ἄλλα ζῶα, δυναμένους νὰ στεγάζουν πλέον τῶν τριῶν χιλιάδων ζῶων.

Οἱ τελωνοφύλακες ἐκτελοῦσι καὶ καθήκοντα φυλάκων παρὰ τὴν θύραν τοῦ χανίου.

Μετὰ τὸ δεῖπνον, κρούεται πρὸ τῆς θύρας ἡ μουσική, μεθ' ὃ κλείεται ἡ θύρα. Οἱ φύλακες ἀνάπτουσι κανδήλια, δαπάναις τοῦ Ἐβκαφίου, κοιμῶνται πρὸ τῆς θύρας. Ἐὰν κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἀφικνεῖται ἔξωθεν ὁδοιπόρος ἀνοίγουσι τὴν θύραν καὶ ἐπιτρέπουσι εἰς αὐτὸν τὴν εἴσοδον καὶ προσάγουσιν εἰς αὐτὸν καὶ τροφὴν ἐκ τῶν ἐνόντων.

Ἄλλ' (ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ) καὶ ἂν ἀκόμη χαλάσῃ ὁ κόσμος δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐκ τοῦ χανίου ἔξοδον οὐδενὸς τῶν ἐντὸς αὐτοῦ εὐρίσκομένων, διότι τοιοῦτος εἶναι ὁ ὅρος τοῦ ἀφιερωτοῦ (διαθέτου).

Μόνον ἀφοῦ ἐγερθοῦν ὅλοι οἱ φιλοξενούμενοι, κρούσῃ ἡ μουσικὴ καὶ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν λάβῃ γνῶσιν (τῆς ἀνεπάφου καὶ ἀσφαλοῦς διαφυλάξεως) τῆς (παρ' αὐτῷ) περιουσίας του, οἱ φύλακες, διαλαλοῦντες, ὡς κήρυκες, κρατοῦσι: Ὁ μουνσουλμάνοι! «Εἶναι σῶα καὶ ἀνελλιπὴ τὰ ὅλα σας; Ἡ περιουσία σας, ἡ ζωὴ (ψυχὴ) σας, ἡ καλλονὴ σας (ἡ ὁ καιρὸς σας) καὶ αἱ ἀναξυρίδες σας;» Οἱ φιλοξενούμενοι ἀπαντοῦν: «Ὅλα εἶναι σῶα καὶ ἀκέραια, ὁ Θεὸς εἴθε νὰ ἀναπαύῃ τὴν ψυχὴν τοῦ κτήτορος τοῦ καθιδρύματος».

Οἱ θυρωροὶ τότε, ἀνοίγουσι, κατὰ τὸ λυκαυγές, τὴν μεγάλην πύλιν αὐτοῦ, ἴστανται παρὰ τὴν θύραν καὶ προφέρουν τὰς ἐξῆς εὐχὰς καὶ συμβουλὰς:

«Νὰ μὴ προχωρῇτε εἰς τὰς ὁδοὺς ἀπόρσεκτοι, μὴ χάνετε στρώμα,

σκέπασμα, μὴ δέχεσθε τὸν τυχόντα, ὡς συνοδοιπόρον σας, προχωρήτε, καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὰ φέρῃ δεξιά. Τότε ἕκαστος ἐκκινεῖ πρὸς μίαν διεύθυνσιν. Πρὸς δυσμὰς τοῦ χανίου τούτου ὑπάρχει καὶ ἓν μέγα ἀνάκτορον διὰ τοὺς βεζύρας, ὑπουργούς, ἀριστοκρατάς καὶ εὐγενεῖς, μὲ μεγάλην αἰθουσαν ὑποδοχῆς, ἑκατὸν πεντήκοντα ἑτέρα δωμάτια, λουτρόν, ὀψοφυλάκιον (κελλάριον), μαγειρεῖον, διὰ τὸ ἐγκώμιον τοῦ ὁποίου ἀδυνατεῖ νὰ ἐπαρκέσῃ ἡ γλώσσα.

Ὅλον τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, λιθόκτιστον ἐξ ὀλοκλήρου, ἀνῆκεν εἰς τὸν μαρτυρικῶς θανάτῳ τελευτήσαντα Σοκουλλοῦ Μεχμέτ Πασάν.

Ἐπὶ τῆς ἀψίδος τῆς σιδηρᾶς πύλης τοῦ μεγάλου τούτου ξενωνος διὰ χειρὸς τοῦ Καραχισαρή εἶναι ἐγκεχαράγμενον ἐπὶ λευκῆς μαρμαρίνης πλακὸς τὸ ἐξῆς χρονόγραμμα ἐν ἡμισιγίῳ :

«Οἱ ἐλθόντες εἰς τὸ καραβανσεράϊον τοῦτο πάντες ἀπὸ τῶν χωρίων» (ὑπαινιγμός εἰς τοὺς γεννωμένους καὶ ἀποθνήσκοντες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ).

Ἐκ τῆς πόλεως (Λουλέ - Μπουργάζ) ἐκκινήσαντες διὰ μέσον χωρίων πρὸς βορρᾶν διήλθομεν τὸν ποταμὸν Ἐργκενὲ ἐπὶ ἱππῶν. Ὁ ποταμὸς Ἐργκενὲ, πηγάζων, κατὰ πρῶτον ἀπὸ τὰ ὄρη τῆς Σιρβάνδᾶς, ἐπὶ τῆς παράλλιας τῆς Μαύρης θαλάσσης ὅπου ὑπὸ τὴν γέφυραν τοῦ χωρίου «Οὐζούν-Χαδῆλη» καὶ διέρχεται πλησίον τοῦ Μπουργάζ. Κατόπιν διέρχεται διὰ γέφυρας μὲ ἑκατὸν ἐξδομήκοντα τέσσαρα ἀψίδας, (τῆς καλουμένης «Ἐργκενέ-κιοπρονοῦ») πλησίον τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἐντὸς τῆς Ἀυτοκρατορίας δὲν συνηγτήσαμεν γέφυραν τοιούτου μήκους.

Ἐκεῖθεν ὁ ποταμὸς κατὰρχόμενος ἐκβάλλει εἰς τὴν Προποντίδα. Δὲν εἶναι μέγας ποταμός. Ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην ἀνοιξιν, ὅτε πίπτουν τηκόμεναι αἱ χιόνες τῶν ὄρεων καὶ τῶν λόφων, πλημμυρεῖ καὶ μεταβάλλεται εἰς ὀρητικὸν αἰτακτὸν ποταμὸν.

Προχωρήσαντες ἐντεῦθεν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον «Ἐσκί-Πολός».

Τὸ φρούριον Ἐσκί-Πόλος. (Παλαιός;)

Ἰερώνυμος, ὀνόματι Πόλος, ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀδριανουπόλεως εἶχεν ἐνταῦθα μίαν μονήν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἔκτισεν ἐνταῦθα ἓν φρούριον καὶ τὸ ὠνομασεν Μπουργάζ Πολός (Πύργος Παλαιός;).

Ὅτε, μετέπειτα, ὁ Χουδαβενγκιάρ Γαζής (Σουλτάνος Μουράτ ὁ Α') πολιορκήσας τὸ φρούριον τοῦτο, πρὸ τῆς πολιορκίας τῆς Ἀδριανουπόλεως, συνήντησε μεγάλας δυσχερείας κατὰ τὴν ἄλωσιν αὐτοῦ (καὶ διὰ τοῦτο) διέ-

ταξε, μετὰ τὴν ἄλωσιν, τὴν κατεδάφισιν τῶν τειχῶν αὐτοῦ εἷς τινα σημεῖα.

Ἄλλ' ἡ ἐπισκευὴ καὶ ἀποκατάστασις αὐτῶν εἶναι ἔργον εὐχερές.

Τὸ φρούριον τοῦτο, ἐπικλινές ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς κλιτύος ὑψηλοῦ λόφου ἔχει μίαν θύραν ἐκ λίθου. Ἐπειδὴ ἡ τοποθεσία αὐτοῦ εἶναι πολὺ ὑψηλὴ καὶ ὑφίστανται δυσχερείας οἱ ἀναβαίνοντες εἰς αὐτό, οὐδεὶς μένει ἐντὸς αὐτοῦ.

Τὴν σήμερον διακόσαι οἰκίαι ὑπὸ τὸ κάτω φρούριον ἀποτελοῦσι τὸ βουλγαρικὸν τοῦτο χωρίον, ὑπαγόμενον εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Μπουργάζ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἐπαρχίας Σαράντα-Ἐκκλησιῶν.

Ὡς ἔχον ἔδαφος πετρώδες τὸ χωρίον φημίζεται διὰ τὴν εὐχυμὸν καὶ εὐγευστον σταφυλὴν αὐτοῦ.

Ἐκκινήσαντες καὶ πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον: «Φακηλάρ».

Καὶ τοῦτο εἶναι βουλγαρικὸν χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν, κείμενον ἐντὸς κοιλάδος καὶ ἔχον ἓν χάνιον καὶ τριακοσίας οἰκίας.

Ἐνταῦθα ἐφθασεν ἐκ μέρους τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου εἰς ἓκ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἰδιαίτερου σώματος τῆς φρουρᾶς τῶν ἀνακτόρων (Χασεκὶ Ἀγασῇ) μὲ αὐτόγραφον ἱερὸν (χατίον) τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν Μελέκ Ἀχμέτ Πασσάν (μὲ τὸ ἐξῆς περιεχόμενον): «Λαλὰ μου (Παιδαγωγέ) Μελέκ! Ὁ τοποτηρητὴς τοῦ ἀσχηγοῦ Γενιτσαρῶν Τσελεπὴ Ἀγᾶ ἀπέδρασεν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Βεβαίως θὰ σπλάβῃς αὐτὸν καὶ ἀλυσόδετον θὰ στείλῃς εἰς τὴν Πύλιν τοῦ ὑψηλοῦ Κράτους μου.

Ὁ Πασᾶς ἐδώρησέν εἰς τὸν Χασεκὴ Ἀγᾶ, εἰς ἀνταμοιβὴν (τῶν κόπων του) ἓν βαλάντιον (ἄσπρων).

Ἐκκινήσαντες καὶ πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Καραμπουνάρ, χωρίον βουλγαρικὸν τῆς ἐπαρχίας Σαράντα Ἐκκλησιῶν μὲ διακοσίας οἰκίας, ἀλλὰ λίαν ἀκμαῖον τιμᾶριον (φέουδον).

Ὁ περφοτισμένος Βεζύρης Σιγριαβὸς Πασᾶς ἔκτισεν ἐνταῦθα ἓν μέγα χάνιον καὶ οὕτω συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐημερίαν τοῦ χωρίου.

Ὁ ποταμὸς Ἐργκενὲ ῥέει διὰ μέσου τοῦ χωρίου. Προχωρήσαντες ἐντεῦθεν πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Σασαλάρ, ὅπερ ἔλαβε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸν Σασά - Κοδζά, ὁ ὁποῖος, κατὰ διαταγὴν τοῦ Χουδαβεντικιάρ Γαζή μετόκησεν ἐνταῦθα.

Ἐχει διακοσίας οἰκίας. Ὁ ἐκ Βοσνίας Χασάν ἀγᾶ κατοικήσας ἐνταῦθα καὶ οἰκοδομήσας τετράγωνον πύργον, διεφύλαξε τὸ χωρίον ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ληστῶν, ὁ δὲ Τάταρος Σουλεϊμάν ἀγᾶς, ἔκτισεν ἐπίσης ἓν χάνιον καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ χωρίου.

Ἐπειδὴ εἰς τὰ περίξ ὄρη φύονται ἄνθη καὶ φυτὰ διαφόρων εἰδῶν, τὸ χωρίον παράγει πολὺ ἐκλεκτὸν καὶ λευκὸν μέλι, τὸ ὁποῖον, μάρτυς ὁ Θεός, δὲν διαφέρει ποσῶς κατὰ τὴν λευκότητα ἀπὸ τὸ πάλλευκον πανίον (τουλίαν). Τὸ μέλι τοῦτο δὲν προκαλεῖ θερμότητα (πυρετοῦ) εἰς τὸν ὀργανισμόν τοῦ γενομένου τοῦτο. Τοῦναντίον ὁ οὐρανίσκος τοῦ τρώγοντος ἀποκτᾷ εὐωδίαν ἐκ τοῦ ἐξαιρετικῶς τερπνοῦ ἀρώματος αὐτοῦ.

Ὁ Ἱμάμης τοῦ χωρίου τούτου Ἀλῆ Ἐφένδης τυγχάνει ἀνὴρ ἐκ τῶν μᾶλλον εὐσεβῶν τοῦ μουσουλμανικοῦ λαοῦ νηστεύων ἐπὶ 70 ἔτη.

Προχωρήσαντες πάλιν πρὸς βορρᾶν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Ἀϊτὸς (Ἀετός).

Τὸ φρούριον Ἀετός.

Τὸ φρούριον τοῦτο ἐκτίσθη ὑπὸ τινος ἐκ τῶν Ἑλλήνων, φέροντος τὸ ὄνομα Ἀετός. Τῷ 814 (Ἑγείρης) ὁ βασιλόπαις Μουσᾶ Τσελεπῆς, υἱὸς τοῦ Γρηλδηρίμ Χὰν ἐκυρίευσεν τοῦτο διὰ τοῦ Μεχμέτ Βέη. Εἶναι ἔδρα ὑποδιοικήσεως μὲ (βαθμὸν) ἑκατὸν πεντήκοντα (βαλαντίων) ἄσπρων, τοποτηρητοῦ διοικητοῦ, ἀρχηγῶν Γενιτσάρων καὶ ἀγορανόμου.

Τὸ φρούριον ἀποτελεῖ ἐν ὥραϊον τεῖχος, μὲ μίαν θύραν, πεντάγωνον, ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὑψηλοῦ λόφου ἐκ χωμάτος καὶ κιτρίνου βραχώδους ἀργίλλου. Ἐντὸς αὐτοῦ ὅμως δὲν ὑπάρχουσιν οὔτε πέντε ἄνθρωποι. Τὸ προάστειόν του (vagos) κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης ὁύακος περιλαμβάνει χιλιάς κεραμοσκεπεῖς οἰκίας μετ' ἀμπέλων καὶ κήπων.

Οἱ κάτοικοί του, μουσουλμάνοι τε καὶ μὴ, ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀντιπροσώπους βουλγαρικῆς φυλῆς.

Ἐχει πέντε συνοικίας καὶ πέντε μικράμια. Ὁ διὰ μέσον τοῦ προαστείου διερχόμενος ὁδὸς Τσιγγίτ-Δερεσῆ ἔχει γέφυραν μὲ μίαν ἀψίδα, πλησίον δ' αὐτῆς ὑπάρχει ἐν κεραμοσκεπές, στερεὸν τέμενος μὲ ἓνα μινਾਰὲν καὶ μὲ μεγάλην ἐνορίαν, ἑξ χάνια ἑκατὸν πεντήκοντα καταστήματα καὶ ἀλευρομύλους. Ὁ διοικητὴς αὐτοῦ εἶναι ὁ Πασᾶς τῆς Σίλιστρίας καὶ βοεβόδας.

Τὸ κλίμα ὅμως αὐτοῦ εἶναι πολὺ βαρὺ καὶ νοσηρόν. Ἐχει μίαν θερμοπηγὴν μὲ ὕδωρ ὑφάλμυρον. Εἰς φιλόανθρωπος περιστοιχίσας ταύτην ἔκτισεν ἐπ' αὐτῆς ἐν λίαν ὠφέλιμον καὶ μικρὸν λουτρόν, τὸ ὕδωρ τοῦ ὁποῖον ἔχει θεραπευτικὴν δύναμιν.

Ἐπίσης περιζήτητος εἶναι καὶ ἡ σταφυλὴ τῶν ἀμπέλων τοῦ Ἀετοῦ.

Προχωρήσαντες πάλιν πρὸς βορρᾶν καὶ ἀναβάντες εἰς τὸ ὄρος Τσεγκέ ἐφθασάμεθα πλεῖσθ' ὅσα ἔργα τοῦ τροφοδότου μας Θεοῦ καὶ ὑψικό-

ρουφα δένδρα, τὰ ὁποῖα εἰς τὰς δασώδεις ὄρεοσειρὰς αὐτῆς ἔψωσαν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν πρὸς τὸν οὐρανόν.

Διελθόντες δὲ τὸ τουρκο-βουλγαρικὸν χωρίον Κοῦρτ μαχαλλεσῇ (Λυκοχωρί) ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρούριον Τσεγκέ.

Τὸ φρούριον Τσεγκέ - Καλέ.

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆς Ἱστορίας τῶν Γενοῦν (Γενοουσιῶν) τὸ φρούριον τοῦτο ἔκτισεν ὁ Γιάνκο, υἱὸς τοῦ Μαδιάν, ὅστις τοποθετήσας ἐπὶ τούτῳ φρουράρχον ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ, κειμένῳ ἐπὶ τῆς ὑψίστης κορυφῆς τῆς δασώδους ὄρεοσειρᾶς Τσεγκέ εἰσέπραττε δι' αὐτοῦ φόρον ἀπὸ τοῦ; ἐκεῖθεν διαβαίνοντας ἐμπόρους καὶ ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς ἐλενθέραν δίοδον.

Μετέπειτα κατὰ τὸ 814 (Ἑγείρης) κυριεύσας τοῦτο ὁ Μουσᾶ Τσελεπῆς κατηδάρισε τὸ φρούριον. Εἰς πλείστα μέρη καὶ νῦν εἰσέτι φαίνονται οἱ πύργοι καὶ τὰ τεῖχη αὐτοῦ ἐντὸς τῆς ὁδοῦ μετὰ δενδροστοιχίας, χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τῶν κλεπτῶν καὶ ληστῶν ὡς ἐστίαί καὶ κρυφύγετα αὐτῶν.

Τὸ σπουδαιότερον ἐνταῦθα οἰκοδόμημα εἶναι τοῦτο: τὸ τεῖχος τοῦ φρουρίου τούτου, ὅπερ διήκει πρὸς δύσιν μέχρι τῶν ὄρεοσειρῶν Καζάν, Σίπκα, Τουρβά, Κορουνδάν, Γιελέ, συνελθόντα εἰπεῖν μέχρι τῶν ὄρεοσειρῶν Ἀλαδζᾶ-Χισάρ, ἀπεχουσῶν δέκα σταθμοῦς, μετὰ τάρφρον περὶ αὐτό, εἶχε δὲ κτισθῇ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Λόμπροντζας διὰ «σολκάτ» ἤτοι διὰ νὰ μὴ διέρχεται ἐντεῦθεν ἡ Ταταρική φυλή.

Ποσάκις ἐξεπλάγηνεν συναντήσαντες τοιαῦτα τεῖχη κατὰ τὴν διάβασιν ἡμῶν διὰ τῶν ὄρεοσειρῶν τούτων.

Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ φρουρίου Τσεγκέ τὸ τεῖχος τοῦτο διήκει μέχρι τῶν ἐντὸς τῶν δασωδῶν ὄρεοσειρῶν: Σουτζουλοῦ, Κοπάρ - Ἐρέν. Εἰς τὸν Εὐξείνιον δὲ Πόντον ἀπέναντι τοῦ φρουρίου τῆς Βάρνας ἐνοῦται τὸ τεῖχος τοῦτο μετὰ τοῦ τεύχους, ὅπερ εἶναι ἐκτισμένον εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Γαλατᾶ, δέκα μίλλια ἐντὸς τῆς θαλάσσης.

Μετὰ πάροδον χρόνου πολλοῦ τὸ μὲν στερεὸν καὶ ὄχρυν οἰκοδόμημα τοῦ ἐντὸς τῆς θαλάσσης τεύχους κατηδαφίσθη, τὰ δὲ θεμέλια αὐτοῦ φαίνονται εἰσέτι εἰς τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης.

Ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ οἱ θαλασσοπόροι τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἀνοίγονται πρὸς τὸ πέλαγος διερχόμενοι ἐντεῦθεν (ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τῆς ἀκτῆς) διὰ τὸν φόβον τοῦ ὑποβρυχίου ὄχρου κρηπιδώματος.

Καὶ τοῦτο εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ θαυμάσια ἀποτελέσματα τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ ἐπιμόνου ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους!

Θεασάμενοι τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐπὶ τῆς δασώδους ὄρεοσειρᾶς τοῦ Τσεγκέ, κατέβημεν ἐκεῖθεν καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Τσεγκέ, ὅπερ εἶναι βουλγαρικὸν μὲ ἑκατὸν ψαθασκεπεῖς οἰκίας.

Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ εἶναι ἀνεξάρτητοι καὶ ἀσύδοτοι, ἐντεταλμένοι μόνον νὰ ἐκτελῶσι τυμπανοκρουσίας τοῦ μεθορίου φρουρίου (Δερμπένδ) ἐντὸς τῆς ὄρεοσειρᾶς καὶ νὰ ἀσχολῶνται μὲ τὴν προφύλαξιν καὶ τὴν ἄμυναν τοῦ τόπου.

Ὁ ἐκ τῆς πόλεως Πραβατῇ καταγόμενος Χατζῆ Ἀχμέτ ἐκ θρησκευτικῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐλαβείας κινούμενος ἔκτισεν ἓνα μέγαν ξενῶνα εἰς τὸ χωρίον τοῦτο.

Διελθόντες ἐντεῦθεν μετὰ πορείαν δύο ὥρων ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κομόπολιν Γενί - Κιόι (Νεοχώρι), ἣτις, καίμενη ἐν τῷ μέσῳ ἐκτεταμένων καὶ εὐφροωτάτων χωρίων παρὰ τὴν ὁχθὴν τοῦ ποταμοῦ Καϊτσί (μάστιξ) ἔχει ἐξακοσίας ἐν μέρει κεραμοσκεπεῖς καὶ ἐν μέρει σχοινοσκεπεῖς οἰκίας μὲ Τούρκους καὶ Βουλάρους κατοίκους.

Ἔχει ἐν δξαμίον μὲ μιναρὲν, κεραμοσκεπὲς, ἐν χάνιον, εἴκοσι καταστήματα, ἅπαξ δὲ τῆς ἐβδομάδος ἀνέσχεται ἐνταῦθα μεγάλη ἐμπορογορά.

Ὅτε εὐρισκόμεθα ἐνταῦθα, ἐκ Κων. πόλεως ἔφθασε ταχυδρόμος, ὅστις ἔφερε Σουλτανικὸν διάταγμα πρὸς τὸν Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶν τοιοῦτον περιεχομένου: «Ἀναμφιβόλως μεταβῆθι πρὸς προφύλαξιν τοῦ φρουρίου: Ὁζοῦ (Ὁκσάκωφ)».

Ἐλάβομεν, συγχρόνως, καὶ τὴν πληροφορίαν, ὅτι εἰς τὸν Τσελεπῆν, τοποτηρητὴν ἀρχηγοῦ τοῦ τάγματός τῶν Γενιτσάρων ἐδόθη ἐπίσης αὐτοκρατορικὴ δωρεὰ μιᾶς νομαρχίας.

Ὅτε δ' οὗτος μετέβημεν (ἐσπευμένως) ἐπὶ ἵππων, ἐλαυνόντων ἀπὸ ἑντῆρος εἰς τὸν τόπον τοῦ διορισμοῦ του, ἀπέδρασεν.

Ὁ δὲ Δεφτερδάρ-Ζαδὲ Μεχμέτ Πασᾶς, μεταβαίνων εἰς τὴν Μόρα (Πελοπόννησον), ὅπου εἶχε διορισθῇ ἐπίσης νομαρχῆς, εἶχε λάβει (κρυφίαν) διαταγὴν νὰ ἐνεργήσῃ τὸν φόνον τοῦ ποροητοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Γενιτσάρων, συνέλαβεν αὐτόν, καταφθάσας αὐτόν πλησίον τῆς πόλεως Γκιουμιουλδζίνας εἰς τὴν Ρούμελην καὶ τὸν ἐπέβαλλεν εἰς μαρτυρικὸν θάνατον διὰ χειρὸς τοῦ Ἀχμέτ Τσελεπῆ - Οὐστᾶ-Ζαδὲ ἐξ Ἀνατολοῦ-Χισάρ, καὶ τὸ μὲν πτώμα αὐτοῦ ἔθαψεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς Γκιουμιουλδζίνας, τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ἔστειλεν εἰς τὴν Πόλιν τοῦ ὑψηλοῦ Κράτους.

Ταῦτα μαθὼν ὁ Αὐθέντης μας Μελέκ Ἀχμέτ Πασᾶς ἔκλानυσεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν.

Ἐκκινήσαντες ἐκ τοῦ Γενί-Κιόι καὶ πορευθέντες πάλιν διὰ μέσου

τοῦ Τσεγκελιστὰν (ὀρεοσειρᾶς Τσεγκέ;) διήλθομεν τὸν ποταμὸν Καμτσῆ ἐπὶ μεγάλης ξυλίνης γεφύρας. Ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων Καζάν καὶ εὐρυνόμενος κατὰ τὸν ὅρυν αὐτοῦ διὰ τῶν ὀρεοσειρῶν τῆς Σίπκας καὶ τῶν ὀρέων τοῦ Κῆρ-ὀβᾶ (χέρσος ὑπόλειπτος πεδιάς), ὀπισθεν τοῦ Κηζανλήκ (τόπος ἐνόπλων παλληκαριῶν) διέρχεται διὰ τοῦ τόπου τούτου καὶ φθάνει εἰς τὸ Κιοπρολουῦ. Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ξυλίνης γεφύρας οὐδὲν ἕτερον μέρος (ἀκινδύνου) διόδου ἐπιτρέπων ὁ ποταμὸς οὗτος ἐκβάλλει εἰς τὴν (Μαύρην) Θαλάσσαν μεταξὺ τοῦ φρονιρίου τῆς Βάρνης καὶ τοῦ (ὡς ἄνω μνημονευθέντος) Γαλατᾶ-Μπουρνού, ἔχει δὲ ὕδωρ πολὺ γλυκύ.

Κατὰ τὸν χειμῶνα τὰ πλοῖα τῆς Μαύρης Θαλάσσης διαχειμάζουσιν ἐν αὐτῷ.

Διελθόντες τὸν ποταμὸν τοῦτον παρὰ τὰ Γιενί-Κιόϊ καὶ πολλὰ πλούσια καὶ ἀκμάζοντα χωρία, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ φρονίριον Πραβατῆ (Προβάτια).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΙ